

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Ühiskonnateaduste Instituut
Sotsiaaltöö ja sotsiaalpoliitika õppekava

Monika Riba
**Lastekaitsetöötajate arvamused Tervise Arengu Instituudi
korraldatud täienduskoolitusest**
Magistritöö

Juhendaja: Merle Linno MSW

Tartu 2019

Kinnitan, et olen käesoleva magistritöö koostanud iseseisvalt. Kõik töös kasutatud teiste autorite tööd ja seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on nõuetekohaselt viidatud.

Monika Riba

24.05.2019

Abstract

The gist of social work education is the preparation of future practitioners through accredited Bachelor's and Master's degree programs, but more and more attention is also paid to in-service training with the aim of ensuring lifelong learning (Kurzman, 2016). The concept of lifelong learning relates to a set of values and principles concerning the continuous role of acquisition, integration and implementation of new knowledge throughout life. Lifelong learning offers unique challenges and opportunities for further development of social work (Nissen et al., 2014).

The Child Protection Act, which entered into force on 1. January 2016, obliges child protection workers to have professional training and higher education. For the child protection staff, the National Institute for Health Development has developed a training program based on their needs, a training program has been implemented, but there is no knowledge of the benefits of attending training courses for child protection workers and how they assess the use of acquired knowledge. I chose this topic because I am interested in how child protection workers appreciate the benefits of participating in in-service training, and whether the knowledge and skills acquired in training are applied in their daily work. As a result of this work, the aim of the present study is to give an overview of the views of child protection workers on the participation in the in-service training program developed by the National Institute for Health Development. In order to achieve the goal of the research, I carried out a questionnaire among local government child protection workers. In analysing the collected data, I used descriptive statistics and a qualitative approach to free answers.

This Master's thesis is divided into three chapters. The first part deals with the theoretical overview of adult learning, the part of lifelong learning in general and in social work. In the second chapter I describe the methodology I used to conduct the study and the third chapter presents the results of the study and the discussion. The work ends with a summary. The results of this study have shown that child protection workers consider professional development very important. The training organized by the National Institute for Health Development and the topics covered are considered useful by the participants in the study, and the findings of the study revealed that the legal aspects of child protection work are considered to be the most important.

Based on the results, it can be concluded that the respondents apply the knowledge and skills acquired during the training in their daily work.

Keywords: lifelong learning, in-service training, social work, child protection

SISUKORD

SISSEJUHATUS	7
1. ELUKESTEV ÕPE	9
1.1. Õppimise eesmärgid	11
1.2. Elukestev õpe Eestis	15
1.2.1. Elukestev õpe ja sotsiaaltöö	17
1.2.2. Elukestev õpe kutsesüsteemi kontekstis sotsiaaltöötajate võimalusena	19
1.2.3. TAI roll täiskasvanu- ja elukestva õppe edendamisel lastekaitse valdkonnas	22
PROBLEEMIPÜSTITUS	25
2. METOODIKA	26
2.1. Uurimismeetodi valik ja põhjendus	26
2.2. Uurimuses osalejad, andmekogumismeetod ja uurimuse käik	26
2.3. Küsitluse läbiviimine	27
2.4. Analüüsi meetod ja protsessi käik	28
2.5. Uuriija refleksiivsus	28
3. TULEMUSED JA ARUTELU	30
3.1. Valimi kirjeldus	30
3.1.1. TAI poolt korraldatud lastekaitsetöötajatele suunatud täienduskoolituses osalemine	34
3.2. Erialase enesetäiendamise tähtsus üldiselt	35
3.2.1. Erialase enesetäiendamise tähtsus	35
3.2.2. Õppima asumise motivatsioon	36
3.2.3. Õppimisega kaasnevad positiivsed aspektid	38
3.2.4. Õppimisega kaasnevad negatiivsed aspektid	39
3.2.5. Viimane uus teadmine ja/või oskus, mis aitab igapäevatööd tõhusamalt teha	41
3.2.6. Teema, millega seoses oma igapäevases töös viimati nõu küsisite	43
3.3. Tagasiside TAI korraldatud lastekaitsetöötajate täienduskoolitusele	45
3.3.1. TAI poolt korraldatud koolitustel osalemise ajendid	45
3.3.2. TAI poolt korraldatud koolituste kasulikkus töö jaoks	47
3.3.3. Koolitustel käsitletud teemade rakendumine igapäevatöös	48

3.3.4. Koolitustel õpitu rakendamist takistavad barjäärid ning tugi ja toetus, mis aitaks neid ületada.....	50
3.3.5. Koolituste korralduslikud küsimused, mis toetavad ja/või takistavad koolitustel õpitava omandamist	53
3.3.6. Lastekaitsetöötajate edasine koolitusvajadus.....	56
KOKKUVÕTE	60
KASUTATUD ALLIKAD	63
LISA 1.....	68

SISSEJUHATUS

Õppimine on elu oluline osa ning muutused ja ettearvamatused tänapäeva keskkonnas on toonud kaasa vajaduse spetsialistide järele, kes on iseseisvad, sõltumatud ja autonoomsed õppijaid (Taylor, 1997 viidatud Nissen jt 2014 kaudu). Sotsiaaltöö hariduse tuumaks on tulevaste praktikute ettevalmistamine akrediteeritud tasemehariduse kaudu, kuid järjest enam pööratakse tähelepanu ka täienduskoolitustele, eesmärgiga tagada elukestvas õppes osalemise võimalused (Kurzman, 2016). Elukestva õppe kontseptsioon on seotud väärtuste ja põhimõtete kogumiga, mis puudutab pidevat uute teadmiste omandamise, integreerimise ja rakendamise rolli kogu eluea jooksul ning see hõlmab ka praktikaid ja struktuure, mis võimaldavad spetsialistidel olla asjakohased ja tõhusad (Nissen jt, 2014). Elukestev õpe on sotsiaaltöö diskursuse oluline valdkond ning ta pakub ainulaadseid väljakutseid ja võimalusi sotsiaaltöö eriala edasi arendamiseks (Nissen jt, 2014).

2016. aasta 1. jaanuarist kehtima hakanud lastekaitseaduse (edaspidi Lasteks) § 19 lg 1 kohustab lastekaitsetöötajat omama erialast ettevalmistust ja kõrgharidust. Sama seaduse § 19 lg 2 kohustab lastekaitsetöötajat omandama sotsiaaltöötaja kutset spetsialiseerumisega lastekaitsele. Kutse omandamist toetab täienduskoolitustel osalemine ning lastekaitsetöötajatele on Tervise Arengu Instituut (edaspidi TAI) koostatud nende vajadustest lähtuva koolitusprogrammi. Koolitusmoodulid on läbi viidud kuid siiani ei ole veel uuritud täienduskoolitustel osalenud lastekaitsetöötajate arvamusi ja hinnanguid koolitustel saadud teadmiste ja oskuste rakendamise kohta koolitustele järgnenud ajal. Käesoleva uurimuse kaudu on võimalik uurida lastekaitsetöötajate arvamusi koolituste kohta, et osata neid tulevikus planeerida. Magistritöö uurimuses tegin koostööd TAI koolitusspetsialist Liana Rumvoltiga, et koguda TAI'le vajalikku tagasisidet.

Käesoleva töö uurimuse **eesmärk** on anda ülevaade lastekaitsetöötajate arvamustest TAI poolt välja töötatud täienduskoolitusprogrammis osalemise kohta.

Uurimuse eesmärgi saavutamiseks püstitasin järgmised uurimisküsimused:

1. Kuidas hindavad lastekaitsetöötajad peale TAI korraldatud täienduskoolitusmoodulite läbimist oma oskusi ja teadmisi neil teemadel, mida koolitustel käsitleti?
2. Kas nad rakendavad omandatud teadmisi ja oskusi oma igapäevatöös tehes?

3. Milline on lastekaitsetöötajate hinnang läbitud täienduskoolitusmooduleid ja neis sisalduvaid teemasid?

Minu magistritöö on jagatud kolmeks peatükiks. Esimeses osas annan teoreetilise ülevaate täiskasvanueas õppimisest, elukestva õppe osast selles üldiselt ning sotsiaaltöös. Teises peatükis kirjeldan metoodikat, mida kasutasin uurimuse läbiviimiseks, andes ülevaate nii andmekogumise kui ka andmete analüüsi meetoditest. Kolmandas peatükis esitan uurimuse tulemused koos aruteluga. Töö lõppeb kokkuvõttega.

Töö valmimise eest soovin siiralt tänada oma juhendajat Merle Linno't, kes jagas mulle töö kirjutamisel kasulikke soovitusi ning toetas mind töö valmimisel igakülgselt. Samuti soovin tänada Tervise Arengu Instituudi koolitusspetsialist Liana Rumvolt'i, kes oli toeks töö uurimusliku osa läbi viimisel. Veel soovin tänada oma retsensenti Elise Nikonovi oluliste tähelepanekute eest.

1. ELUKESTEV ÕPE

Ühiskond on pidevas muutumises ning muutused mõjutavad meid suuremal või väiksemal määral hoolimata sellest, kas me seda soovime või mitte. Rääkides muutustest, mis toimuvad meie sees ja meie ümber, on meil kaks valikut: kas muutuva elu-oluga lihtsalt leppida või näha muutustes võimalust ka ise kasvada, areneda ning saada sellest muuhulgas kasu. Üks võimalus enese arenguks on osaleda pidevas õpiprotsessis, ning käesolevas töös keskendun õppimisele elukestva õppe kontekstis.

UNESCO aruanne “Learning to be” (Faure, Herrera, Kaddoura jt, 1972) rõhutab, et juba enne formaalharidussüsteemi välja kujunemist on õppimine olnud inimkonna lahutamatu osa. Veel enne igasuguse haridussüsteemi väljakujunemist toimus õppimine Faure jt (1972) sõnul teadmiste, kogemuste ja oskuste edasiandmise kaudu ühelt põlvkonnalt teisele. Autorid on arvamisel, et lapsed aga ka täiskasvanud saavad suure osa oma haridusest perekonnast, keskkonnast ja ühiskonnast. Ajaloos tagasi vaadates teame, et tööstusrevolutsioon tõi endaga kaasa muudatused majanduses – nii teaduslikud kui ka tehnoloogilised, mis omakorda tekitasid kasvava vajaduse lugemis- ja kirjutamisoskuseks ning võib öelda, et majanduse areng aitas oluliselt kaasa hariduse levimise ja populariseerumisele (Faure jt, 1972).

Paraku ajad, kus eluga toimetulekuks piisaks vaid formaalharidusest (lasteaed, põhikool, gümnaasium, kutseõppeasutus, kõrgkool) on praeguseks möödas. Formaalkooli väljaspool on üha enam loodud võimalusi enese täiendamiseks ja uute oskuste omandamiseks. Kui esialgu oli õppimine justkui laste ülesanne, siis pärast I maailmasõda hakkas nii Ameerika Ühendriikides kui ka Euroopas kasvama üha enam arusaam täiskasvanud õppijate unikaalsetest omadustest ning juba II maailmasõja alguses olid teaduslikud tõendid selle kohta, et täiskasvanud õppijatel on lastest erinevad huvid ja võimed (Knowles, Holton ja Swanson, 2012). Üha enam hakati tähelepanu pöörama elukestvate õppimisele ning täiskasvanute osale selles.

Idee elukestvast õppest on algselt tõstatatud UNESCO poolt ning Faure jt (1972) sõnul ei ole elukestev õpe haridussüsteem, vaid põhimõte, millel tugineb süsteemi üldine korraldus ja mis peaks seega olema iga selle osa arendamise aluseks. Elukestev õpe on hariduspoliitika põhikontseptsioon, mis on arenenud kui ka arengumaadele.

OECD on vastu võtnud elukestva õppe kontseptsiooni „hällist hauani”, mis tähendab kogu elu jooksul läbi viidud õppetegevust ning mille eesmärk on parandada teadmisi, oskusi ja pädevusi isikliku, kodaniku-, sotsiaalse ja/või tööhõivega seotud perspektiivis. OECD eesmärk on aidata riikidel edendada elukestvat õpet kõigile (Behringer ja Coles, 2003).

Aastal 2000 võttis Euroopa Liidu ülemkogu vastu Lissaboni strateegia, mille oluliseks osaks on Euroopa ühtse elukestva õppe ruumi väljaarendamine ja elukestva õppe süsteemide kujundamine liikmesriikides (Lisbon European..., i.a). Strateegias on välja toodud ühtse elukestva kvalifikatsiooniraamistiku loomise ja rakendamise olulisus. Euroopa Kvalifikatsiooniraamistiku (EQF) keskmes on õpiväljundite ehk kompetentsipõhine lähenemisviis (Kvalifikatsiooniraamistik, i.a) ning selle eesmärk on muuta kvalifikatsioonid loetavamaks ja arusaadavamaks eri riikides ja haridussüsteemides. See on oluline toetamaks õppijate ja töötajate piiriülest liikuvust ning elukestvat õpet kogu Euroopas. Elukestva õppe memorandum (A Memorandum..., 2000) kohaselt on elukestva õppe edu võtmeks jagatud vastutus kõigi peamiste osalejate - liikmesriikide, Euroopa institutsioonide, sotsiaalpartnerite ja ettevõtlusmaailma vahel. Lisaks eelnevale vastutavad elukestva õppe edendamise eest ka piirkondlikud ja kohalikud omavalitsused, kõik hariduse ja koolituse alal töötavad isikud, kodanikuühiskonna organisatsioonid, ühendused ja rühmitused aga ka üksikud kodanikud ise (A Memorandum..., 2000). EQF on suuniseks riikide kvalifikatsiooniraamistike loomiseks, sest riigid töötavad EQF rakendamiseks välja omad riiklikud kvalifikatsiooniraamistikud.

2018. aasta aprilliks olid 35 riiki, sealhulgas Eesti aga ka näiteks meie naaberriigid Läti, Leedu ja Soome, oma riiklikud kvalifikatsiooniraamistikud EQF-iga ametlikult sidunud (European..., i.a). EQF koosneb kaheksast tasemest ja igaüks neist määrab, millistele oskustele, teadmistele ja pädevustele peavad õpitulemused vastama (Euroopa Parlamendi..., 2008).

Õpitulemused väljendavad seda, mida inimesed teavad, mõistavad ja suudavad õppeprotsessi lõpus teha (European..., i.a).

EQF hõlmab kogu õpitulemuste skaalat alates põhiharidusest doktorikraadini ja lihttöö tasemetest kuni ja vanemspetsialistide tasemeteni. EQF kirjeldused peegeldavad spetsialiseeritust aga ka üldistusi. Näiteks liikudes madalamalt tasemelt kõrgemale võib mõningates õpi- või töökontekstides tähendada see üldistatumaks muutumist. Samas on

oluline, et EQF kirjeldused on koostatud selliselt, et oleks võimalik teha vahet madalama taseme ja kõrgema taseme kirjelduste vahel ning iga tase tugineb alumistele tasemetele ja sisaldab neid kõiki. Madalamalt tasemelt kõrgemale tasemele liikudes muutub õppimine järjest keerukamaks, esitades õppijale või töötajale järjest suuremaid nõudmisi (Euroopa kvalifikatsiooniraamistiku..., 2008).

Suurenevad nõudmised on seotud näiteks järgmiste teguritega:

- 1) teadmiste ja arusaamise keerukus ja sügavus;
- 2) vajaliku toetuse või juhendamise määr;
- 3) eeldatava koostöö, iseseisvuse ja loovuse määr;
- 4) rakenduse/praktika ulatus ja keerukus;
- 5) situatsioonide läbipaistvuse ja dünaamika määr (Euroopa kvalifikatsiooniraamistiku..., 2008).

EQF eristatakse teoreetilisi ja faktilisi teadmisi, kognitiivseid ja praktilisi oskusi ning pädevuse määratlemisel kasutatakse vastutuse ja iseseisvuse mõisteid (Euroopa Parlamendi..., 2008).

Kokkuvõtvalt võib öelda, et elukestev õpe tähistab kogu elu kestvat protsessi, mis aitab inimesel terviklikuks kujuneda.

1.1. Õppimise eesmärgid

Jarvise (2004) teooria kohaselt mängib õppimisel rolli esmane ehk vahetu kogemus ning teisene ehk vahendatud kogemus. Oma õppimisprotsessi mudelis kasutab ta näidet sellest, kuidas isik siseneb olukorda, saades sealt subjektiivse kogemuse. Akadeemilises kontekstis saab õppija Jarvise (2004) järgi esmase kogemuse klassis istumisest ning teisene kogemus on teooria, mida talle õpetatakse. Ka teise kogemuse saamisel ehk teooria omandamisel on tema sõnul õppijal võimalus kas saadud teooria lihtsalt mehhaaniliselt otse meelde jätta või seda reflekteerida ning jätta meelde oma arutluse tulemused. Olulised on siinkohal ka teistelt omandatud teadmised, muutes need enda omadeks. Jarvis (2004) võtab õppimist kui protsessi, mille käigus saadakse kogemusi ning need omakorda teisendatakse teadmisteks, oskusteks, hoiakuteks, väärtusteks, emotsioonideks, tunneteks ja tõekspidamisteks. Selle kui protsessi abil kujuneb terviklik isiksus. Läbi õppimise kujundab inimene oma identiteeti, kuid lisaks sellele, annab õppimine muuhulgas võimaluse kogeda näiteks ka rahulolu,

enesekindlust, rõõmu, väljakutset ja meeldimisi või mittemeeldimisi. Esmastest ja vahendatud kogemustest õppimine on Karmi (2007) sõnul subjektiivne, individuaalne ja unikaalne ning selle tähendusrikkus sõltub inimese oskusest reflekteerida.

Refleksiivsus hõlmab võimet mõista, et kõik meie kontekstide aspektid mõjutavad meie teadmiste loomist ning selleks, et olla refleksiivne, peame olema teadlikud erinevatest viisidest, kuidas me võiksime luua või vähemalt mõjutada kasutatavaid teadmisi (Fook, 2015). D'Cruz, Gillingham ja Melendez (2007) käsitlevad refleksiivsust kolmel erineval viisil. Kõigepealt käsitlevad autorid refleksiivsust indiviidikeskselt, kus olulist rolli mängib inimese võime töödelda informatsiooni ja kasutada seda teadmiste loomiseks, et aidata vastu võtta elulisi otsuseid. Seejärel kirjeldavad nad refleksiivsust kui indiviidi enesekriitilist lähenemist sellele, kuidas teadmised tekivad. Kolmas viis keskendub aga emotsioonidele ning teadvustamisele, et mõtete ja tunnete vahel on teatud seos - mõtted võivad mõjutada tundeid ja vastupidi. Siinkohal rõhutavad autorid, et tunded ja emotsionaalsed reaktsioonid peaks olema midagi, mida ei suruta alla, vaid üritatakse mõista. Selleks, et refleksiooniprotsess toimuks tulemuslikult on tarvis teatud tingimusi. Karm (2007) nimetab refleksiooniprotsessi soodustavateks tingimusteks aega ja ruumi, toetajaid, institutsionaalset keskkonda, emotsionaalselt toetavat keskkonda, vajalikku teadmiste baasi ja metakognitiivseid oskusi. Nimetatud loetelu on refleksiivses õpiprotsessis oluline, kuid tulemusliku õppimise eeltingimuseks on Märja, Lõhmus ja Jõgi (2003) sõnul siiski iga inimese enese vastutus oma harituks kujunemise eest.

Leppik (2006) on arvamisel, et inimesed õpivad erinevatel viisidel ja erinevate eesmärkidega. Ta leiab, et õppimise eesmärk ei saa olla vaid teadmiste ja oskuste omandamine vaid ennekõike õpitakse selleks, et muutuda muuhulgas arukamaks, loovamaks, osata tegutseda tulemuslikumalt ning eristada olulist ebaolulisest. Selleks, et õppimine annaks võimalikult positiivseid tulemusi, peab õppija olema motiveeritud. Leppik (2006) on arvamisel, et motivatsioon on õppimise tugev mõjutaja. Gagné ja Driscolli (1992) järgi on motivatsioon midagi, mida tuleb suuta õpilastel hoida kogu õppimise aja, aga ka hiljem, kui on tarvis õpitut rakendada. Autorid leiavad, et õppimisel üheks oluliseks motivatsiooniallikaks on püüd midagi saavutada, suuta midagi korda saata, saavutada kontroll millegi üle, luua midagi uut. Õppimine on vahend, läbi mille on võimalik teha midagi paremini. Viidates Keller'ile (1983, 1984), eristavad Gagné ja Driscoll (1992) nelja tingimust mis on õpilaste motiveerimisel olulised: õppijate tähelepanu hoidmine, teadmine õpitava

olulisusest, õppija enesekindlus ning viimaks rahulolu, mis tuleb kinnitusprotsessist ehk tagasisidest.

Seda kui edukaks õppeprotsess kujuneb, mõjutavad Märja jt (2003) sõnul õppija enese seatud õpieesmärgid ning õpimotivatsiooni tugevus. Samuti on autorid arvamusel, et täiskasvanut ajendab õppima mingi konkreetne vajadus, näiteks tekitab töölase kvalifikatsiooni tõstmine turvatunnet.

Maslow (viidatud Jarvis, 1998) vajaduste hierarhia järgi on olemas viis põhilist vajaduste valdkonda:

- 1) füsioloogilised vajadused;
- 2) turvalisuse vajadus;
- 3) armastus- ja kuuluvusvajadus;
- 4) tunnustusvajadus;
- 5) eneseteostusvajadus.

Child (viidatud Jarvis, 1998 kaudu) täiendas hierarhiat, lisades selle tippu mõistmise ja teadmiste vajaduse. Jarvis (1998) on aga arvamusel, et tegemist ei ole hierarhiaga, vaid see on protsess mida inimene läbib oma küpsemises. Inimestel on olemas kõik vajadused ning nad soovivad neid rahuldada. Seetõttu leiab Jarvis, et inimeste põhiliste vajaduste rahuldamiseks, tuleb õppimise võimalusi pakkuda kogu eluea vältel. Siinkohal ei ole õppija vanus ega staatus olulised, küll aga on teatud oskused, mis tagavad õppe- ja haridustegevuse edukuse (Tutorial Letter..., 2015).

Õppija oskused hõlmavad järgmist:

- 1) oskust planeerida ja jälgida oma õpinguid;
- 2) oskust tegeleda enesehindamisega;
- 3) oskust keskenduda tagasisidele, et teha muudatusi;
- 4) oskust kogeda õppimist aktiivse, mitte passiivseks;
- 5) oskust õppida nii formaalsetes kui ka mitteformaalsetes tingimustes;
- 6) oskust õppida oma eakaaslastelt;
- 7) oskust leida ja hinnata erinevatest allikatest pärinevat teavet;
- 8) oskust integreerida erinevatest allikatest ja erialadest ideid (Tutorial Letter..., 2015).

Märja jt (2003) leiavad, et oludes, kuhu me jõudnud oleme, tuleb teada ja osata rohkem, tuleb teada ja osata midagi, mille vajadust me ei osanud varem näha. Nüüdisaegne

kasvatusteaduste filosoofia rõhutab elukestvas õppes kogu isiksuse arengut ning seeläbi omandab õppimine kui protsess täiskasvanud õppija jaoks olulise tähenduse.

Lindeman (1926, viidatud Knowles jt 2012 kaudu), keskendudes täiskasvanud õppijale, toob välja täiskasvanuhariduse olulisemad lähtekohad:

1. täiskasvanud on motiveeritud õppima, sest nad kogevad vajadusi ja huvisid, mida õpe rahuldab;
2. täiskasvanute orientatsioon õppimisele on elukeskne; seetõttu on täiskasvanuhariduse korraldamiseks sobivad üksused elusituatsioonid, mitte subjektid;
3. täiskasvanute õppimisel on kogemus kõige täiuslikum ressurss ning seetõttu on täiskasvanuhariduse põhimeetodiks kogemuste analüüs;
4. täiskasvanutel on sügav vajadus olla iseseisev, mis tähendab, et õpetaja roll on pigem kaasav, mitte ainult teadmiste edastaja, et seejärel hinnata nende vastavust sellele;
5. individuaalsed erinevused inimeste seas suurenevad vanusega; seepärast peab täiskasvanuharidus olema optimaalne erinevuste stiili, aja, koha ja tempo jaoks.

Eelnevale täienduseks on täiskasvanute õpetamisel Tamm'e (2008) sõnul oluline teada kuidas täiskasvanud õpivad, milline peab olema nende õpikeskkond, millised on õppimise eesmärgid ning kes neid püstitavad.

Tamm'e (2008) sõnul on täiskasvanu õppimise juures olulised märksõnad motivatsioon, enesejuhtimine ja eneseregulatsioon. Viimased kaks teevad sisseelamise õppija rolli kergemaks, mis omakorda mõjutab saadud tulemusi. Tamm (2008) viitab siinkohal Ruohotie'le (1994) ja Grimmetti'le (1994), kelle järgi õpetades täiskasvanuid on küsimuseks, kas õppija juhib oma tegevust ise, või tehakse seda väljastpoolt. Ennast juhtiv õppija püstitab Tamm'e (2008) sõnul oma õppimise eesmärgid ise ning on eeldatavasti tugeva õppimispotentsiaaliga. Jõgi (2001), tuginedes mitmete erinevatele uurijatele (Guglielmino 1977; Jarvis 1997; Knowles 1990; Mezirow 1994) on koostanud loetelu omadustest, mis iseloomustavad ennast juhtivat õppijat:

- enesealgatus,
- iseseisvus,
- positiivne käsitus endast kui õppijast,
- vastutus oma õppimise eest,
- sisemine motivatsioon,

- kohanemisevõime.

Rogers (viidatud Knowles jt 2012 kaudu) näeb õppimist kui õppija poolt täielikult kontrollitavat sisemist protsessi ning ta usub, et õppimine on nii loomulik ja vajalik protsess, nagu on hingamine.

1.2. Elukestev õpe Eestis

Eesti elukestva õppe strateegia (2006) toob välja ühiskonna vajaduse teadmispõhiste liikmete järele, kes omavad kõige uuemaid teadmisi ja tööalaseid oskusi. Haridussüsteem ja elukestev õpe peavad garanteerima kõigile inimestele võimaluse omandada teadmisi ja oskusi, mis võimaldaks neil kiiresti muutuvas elus toime tulla. Juba viis aastat enne Eesti iseseisvuse taastamist, 1986. aastal asutati Tallinna pedagoogilises instituudis andragoogika ja juhtimistöö kateeder. Kui tol ajal käsitleti Eestis täiskasvanuõpet vaid tööga seotud kvalifikatsiooni tõstmise küljest, siis aja möödudes hakati uurima, kuidas täiskasvanute õpet korraldatakse ja õppimist toetatakse mujal maailmas. Vajadus muutusteks tõi kaasa Täiskasvanute Koolitajate Assotsiatsioon Andras loomise 1991. aastal (Lehtsaar-Karma, 2017), mille eesmärk oli luua organisatsioon, mis ühendaks ja esindaks Eesti täiskasvanute koolitajaid (Käpp, 2017: 53). Eesti Täiskasvanute Koolitajate Assotsiatsiooni Andras põhikirja (2013) järgi on organisatsiooni tegevuse eesmärgiks aidata kaasa Eesti täiskasvanud elanikkonna haritusele elukestva õppimise väärtustamise kaudu ning aidata kaasa Eesti kujunemisele õppivaks ühiskonnaks. Andrase (Eesti Täiskasvanute..., i.a) missioon on luua eeldused Eesti elanikele elukestvaks õppeks. Oma tegevuses peavad nad oluliseks kaasata otsustajaid ning sidusrühmi õpikeskkonna kujundamiseks ning motiveerida õppijaid osalema õppeprotsessis. Märja (2000) sõnul on Andras oma tegevustega püüdnud täiskasvanuharidust Eestis mitmekülgseks edasi viia. Näiteks tehakse koostööd teiste institutsioonidega nii Eestis kui mujal maailmas, kogutakse ja levitatakse valdkonnaalast informatsiooni, viiakse läbi uuringuid jms. Muuhulgas on Andras aktiivselt osalenud ka hariduspoliitika kujundamises ajal, kui hakati välja töötama täiskasvanute koolituse seadust (edaspidi TäKS). TäKS jõustus 1993. aastal. Vajadusest uuendusteks täiskasvanukoolituse valdkonnas algatas haridus- ja teadusministeerium 2010. aastal uue TäKS koostamise eelnõu ning uus seadus jõustus 1. juulil 2015 (Lehtsaar-Karma, 2017: 13-17). 2015. aastal vastu võetud ning hetkel kehtiv TäKS sätestab täiskasvanuhariduse valdkonna juhtimise alused, täienduskoolitusasutuse

pidamise ja täienduskoolituse läbiviimise nõuded, õppija õigused õppepuhkusele, täienduskoolituse rahastamise alused ning riiklik ja haldusjärelvalve.

Eesti "Elukestva õppe strateegia 2020" kinnitati 2014. aasta veebruaris (Lehtsaar-Karma, 2017) ning strateegia koostamise üldeesmärk on sõnastatud järgmiselt: "Kõigile Eesti inimestele on loodud nende vajadustele ning võimetele vastavad õpivõimalused kogu elukaare jooksul, et tagada neile isiksusena väärika eneseteostuse võimalused ühiskonnas, töö- ja pereelus (Eesti elukestva..., 2014)". Selleks, et Eesti elukestva õppe strateegia (2014) üldeesmärk teostuks, on seatud viis strateegilist eesmärki:

1. Muutunud õpikäsitlus.

Tasemehariduse õppekavad rõhutavad õppijakesksust, võtmepädevusi, uue teadmise sidumist olemasolevaga, erinevate aine- ja eluvaldkondade omavahelist lõimimist, õppida õppima ning õppida probleeme lahendama, sh tehes seda meeskonnas. Muutunud õpikäsitlust rakendatakse kõikides haridustasemetel ja -liikides.

2. Pädevad ning motiveeritud õpetajad ning koolijuhid.

Vajalik on viia ühiskond arusaamiseni, et õpetaja ja õppeasutuse juhi rolli hakataks rohkem väärtustama, sh tuleb tagada konkurentsivõimeline töötasu.

3. Elukestva õppe võimaluste ja töömaailma vajaduste vastavus.

Elukestva õppe edendamiseks on tarvis luua mitmekesised ja kvaliteetsed õppimisvõimalused ja karjääriteenused. Olulist rolli mängib ka tööandjate aktiivne osalemine elukestva õppe edendamisel.

4. Digipööre elukestvas õppes.

Avardamaks elukestva õppe võimalusi on vajalik rakendada kaasaegset digitehnoloogiat otstarbekamalt ja tulemuslikumalt. Selleks on näiteks muuhulgas kehtestatud ka kutsestandartites erialased IKT pädevused.

5. Võrdsed võimalused elukestvas õppes ja õppes osalemise kasv.

Aastate lõikes on elukestvas õppes osalejate protsent tõusnud, kuid paraku on jätkuvalt probleemiks täiend- ja ümberõppe jõudmine kõikide sihtrühmadeni. Strateegia eesmärk on tagada, võrdsed võimalused kõikidele inimestele olemaks võimetekohaselt kvaliteetses hariduses (Eesti elukestva..., 2014).

Käesolevas magistritöös keskendun elukestvale õppele sotsiaaltöö kontekstis ning nimetatud viis strateegilist üldeesmärki on kõik olulised ka sotsiaaltöö valdkonnas. Sotsiaaltöötajad mõjutavad nimetatud üldeesmärgid ennekõike sotsiaaltöötaja kui õppija aspektist. Muutuv

ühiskond vajab spetsialiste, kes suudavad muutustega kaasas käia, on ametialaselt pädevad ja panustavad oma igakülgsel arengule.

1.2.1. Elukestev õpe ja sotsiaaltöö

Käesolevas peatükis keskendun elukestvale õppele sotsiaaltöö eriala silmas pidades. Sotsiaalvaldkonnas töötavate inimeste pidev enese täiendamine ja uute teadmiste, oskuste omandamine on oluline kuna ühiskond areneb ja muutub pidevalt ning sotsiaaltöötajad peavad tulema toime muutuvates oludes, leidma lahendusi olukordadele, mida ei ole varem kirjeldatud jne (van Ewijk, 2018). Et pakkuda asjakohaseid ja tõhusaid teenuseid tuleb Jivanjee, Pendell, Nissen jt (2015) sõnul sotsiaaltöötajatel oma teadmisi ja oskusi pidevalt ajakohastada.

Elukestev õpe sotsiaaltöös tähendab sotsiaaltöötajate pidevat õppimist ja oma kompetentside ümberkujundamist, mis on vajalik muutuvates sotsiaalsetes, majanduslikes ja poliitilistes keskkondades toimetulemiseks. Van Ewijki (2007) järgi tegeleb sotsiaaltöötaja oma igapäevatoos väga erinevate huvide, arvamuste, seisukohtade ja vaatenurkadega.

Sotsiaaltöö tulemuslikuks tegemiseks peab Trevithick (2012) oluliseks sotsiaaltöötaja omandatud teadmiste ja oskuste baasi. Ta nimetab kolm valdkonda, kus sotsiaaltöötaja peab pädev olema:

- 1) Sotsiaaltöö teoreetilised teadmised – need on olulised, kuna erinevad tõlgendused võivad mõjutada lähenemisi meie tööle ning kuidas teadmised ja teooria on sotsiaaltöös mõtestatud.
- 2) Sotsiaaltöö faktilised teadmised – jagunevad viieks: seaduste tundmine; sotsiaalpoliitika tundmine; organisatsiooni poliitika ja sealsete protseduuride tundmine; teadmised konkreetsetest probleemidest; teadmised erinevatest sotsiaaltöö gruppidest.
- 3) Sotsiaaltöö praktika – kattub kahe eelmise teadmiste valdkonnaga ning siin on oluline kuidas me kasutame teooriaid ja teadmisi oma igapäevapraktikas (Trevithick, 2012).

Sotsiaalhoolekande seaduse (edaspidi SHS) § 4 kirjeldab sotsiaaltöötajat järgmiselt: “sotsiaaltöötaja on sotsiaalhoolekandes töötav vastava erialase ettevalmistusega

kõrgharidusega isik”. Omada kõrgharidust on sotsiaaltöötajale kohustuseks, kuid SHS ei kohusta sotsiaaltöötajat end ametialaselt täiendama või taotlema kutset, mis on kohustuseks näiteks lastekaitsetöötajatele. Ajavahemikul detsember 2011 - veebruar 2012 viis Eesti Sotsiaaltöö Assotsiatsioon (edaspidi ESTA) läbi uuringu kaardistamaks kohalike omavalitsuste sotsiaaltöötajate haridust. Uuringu sihtgrupiks olid sotsiaaltöö valdkonna juhid (sh sotsiaalosakondade ja sotsiaaltalituste juhatajad, sotsiaalnõunikud jne); sotsiaaltöötajad (sh sotsiaaltöö spetsialistid ja peaspetsialistid, sotsiaalametnikud, lastekaitsetöötajad, lastekaitse spetsialistid, sotsiaaltoetuste spetsialistid jne) ja noorsootöötajad juhul, kui nende ülesandeks oli ka sotsiaaltöötaja asendamine ja sotsiaalnõustamine. Uuringus osales kokku 683 sotsiaaltöötajat ning tulemustes selgus, sotsiaaltöö erialane kõrgharidus või magistrikraad oli kokku 351 sotsiaaltöötajal ehk 51,4% vastanutest. Uuringus osalejate seas oli sotsiaaltöötajaid, kes omasid kas sotsiaaltööle lähedase eriala kõrgharidust või magistrikraadi, aga ka neid, kes omasid ükskõik millise eriala kõrgharidust või magistrikraadi, vastanute seas oli 154 (22,5%) sotsiaaltöötajat, kes ei omanud mittemingisugust kõrgharidust (Kohalike omavalitsuste..., 2012).

Kompenseerimaks tasemehariduse puudumist on loodud võimalusi enesearenguks ja erialase kvalifikatsiooni tõstmiseks läbi täienduskoolituste.

Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuuringu keskus (RAKE) viis 2011. aastal läbi uuringu, mille eesmärk oli välja selgitada sotsiaalhoolekande töötajate täienduskoolituse vajadus, arvestades kutsestandardite nõudeid ning samuti sooviti uuringuga prognoosida täienduskoolituste nõudlust aastani 2020. Sellest uuringust selgus, et kõrghariduseta töötajate osakaal on aastatega vähenenud (Tartu Ülikool..., 2012). Kütt'i (2011) magistritööst, mille eesmärgiks oli muuhulgas kaardistada Eesti lastekaitsetöö selgus, et lastekaitsetöötajad peavad erialast haridust töötamiseks lastekaitse valdkonnas oluliseks. Kütt (2011) on arvamusel, et “lastekaitsetöö on spetsiifiline ja põhjalikke erialaseid teadmisi nõudev valdkond, kus ei piisa ainult mistahes kõrgharidusest ja sotsiaaltöö alasest täiendkoolitusest, vaid eelkõige erialasest kõrgharidusest ning sotsiaaltööle kui aitamistööle vajalikest isikuomadustest.”

RAKE poolt läbi viidud uuringus keskenduti muuhulgas ka viimase aasta jooksul läbitud täienduskoolitustele ning sooviti saada teada, mis valdkonnas töötajad veel täienduskoolitusi vajaksid. Tulemustes selgus, et sotsiaalhoolekande valdkonna töötajad osalesid uuringule eelneval aastal kõige sagedamini kuni 8-tunnistel koolitustel. Sellised koolitused on näiteks

sotsiaalseadusandluse, sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistri (STAR) koolitused, töökeskkonna ja töötervishoiu ning sotsiaal- ja tervishoiuteenuste koolitused. Küsimusele, millises valdkonnas vajaksid uuringus osalejad enda hinnangul lähiajal täienduskoolitust kõige enam, vastati kõige sagedamini, et nad vajavad koolitusi, mis käsitleks põhioskusi ja teadmisi, seadusandlust ning juhtimist (Sotsiaalhoolekande töötajate..., 2012).

Sotsiaaltöö eeldab nii teoreetilisi kui praktilisi teadmisi, kogemusi ja oskusi. Et olla aja ja asjakohane sotsiaaltöötaja, ei saa lähtuda pelgalt vaid seadusega pandud kohustusest (omada kõrgharidust). Selleks, et pakkuda sotsiaalvaldkonnas tõhusaid sekkumisi ja teenuseid peavad elukestev õpe ja sotsiaaltöö käima “käsi-käes”.

1.2.2. Elukestev õpe kutsesüsteemi kontekstis sotsiaaltöötajate võimalusena

Eesti kvalifikatsiooniraamistik, mida hakati looma 2005. aastal, jõustus 1. septembril 2008. aastal kutseseaduse vastuvõtmisega ning see hõlmab nii formaalhariduslikke kui kutsekvalifikatsioone (Kvalifikatsiooniraamistik, i.a). Sarnaselt Euroopa kvalifikatsiooniraamistikule, jaguneb Eesti kvalifikatsiooniraamistik kaheksaks tasemeks, kus esimene tase on madalaim ja kaheksas tase kõrgeim (Kutseseadus, 2019).

Eesti kvalifikatsiooniraamistiku kaheksa taset jagunevad omakorda neljaks alamtasemeks:

1. üldhariduse kvalifikatsioonide õpiväljundeid kirjeldavad põhikooli ja gümnaasiumi riiklikud õppekavad;
2. kutsehariduse õpiväljundid on kirjeldatud kutseharidusstandardis;
3. kõrghariduse tasemete (rakenduskõrghariduse, bakalaureuseõppe, magistriõppe ja doktoriõppe) õpiväljundeid kirjeldab kõrgharidusstandard;
4. kutsekvalifikatsioonide ehk kutsete kompetentsusnõuded on kirjeldatud kutsestandardites (Kvalifikatsiooniraamistik, i.a).

Käesoleva töö kontekstis on elukestev õpe peamiselt seotud kvalifikatsiooniraamistiku alamtaseme neljanda punktiga, mis käsitleb kutsekvalifikatsioonide kompetentsusnõudeid. Sotsiaalvaldkonnas reguleerib kompetentsusnõudeid sotsiaaltöötaja kutsestandard, mis määratleb ära sotsiaaltöötajale vajalikud kompetentsid. Sotsiaaltöö on oma olemuselt keerukas ning spetsialistil tuleb oma töös tegeleda väga erinevate probleemidega. See aga

tähendab, et spetsialist, saavutamaks oma töös maksimaalselt häid tulemusi, peab olema oma erialalt pädev ja kompetentne.

Eesti kutseaduse (2019) § 2 lg 2 kohaselt on kutsesüsteem osa õpitulemuste tunnustamise kvalifikatsioonisüsteemist ning kutsesüsteem seob haridussüsteemi tööturuga. Lehtsaar-Karma (2017) lisab kutseaduses sätestatule, et täiskasvanuharidus on tööturu ja konkurentsivõimega tihedalt seotud. Ta leiab, et ajaga on täiskasvanuhariduses keskmesse tõusnud inimene kui õppija, kuid jätkuvalt väärtustatakse ka erialakeskseid pädevusi.

Sotsiaaltöö on ajas muutuv ning see eeldab õppimis ja kohanemisvõimet, et sotsiaaltöötaja oleks oma erialalt pädev tegelema üksikindiviidide ja/või gruppide elu-olu küsimustega. Van Ewijk (2016) sõnul on sotsiaaltöös omavahel seotud asjatundlikkus, suhtlemine ning mõistmise ja õigesti tegutsemise kunst. Sotsiaaltöötaja peab olema oma teadmistelt ja oskustelt professionaalne (van Ewijk, 2016) ning see eeldab sotsiaaltöötaja aktiivset enesetäiendamist. Kuigi Eesti seadusandlus ei kohusta sotsiaaltöötajat ennast erialaselt täiendama, võib tugineda sotsiaalala eetikakoodeksile (2005), mille Eesti Sotsiaaltöö Assotsiatsioon võttis vastu 30. novembril 2005. aastal Eesti sotsiaaltöö III kongressil toetamaks sotsiaalala töötajaid nende igapäevatoos. Muuhulgas on koodeksis kirjas, et „sotsiaalala töötaja arendab oma kutseoskusi, olles avatud uutele lähenemistele ja sotsiaaltöö meetoditele, toetudes uurimustele ja praktilise töö analüüsile“ ning „sotsiaalala töötaja säilitab ja arendab sotsiaaltöös nõutavaid teadmisi ja oskusi hoolitsedes oma pädevuse säilimise, professionaalse arengu ja tulemuslikkuse eest“. Naaberriigi Soome sotsiaalala spetsialisti eetilised juhised (Argipäev..., 2012) on sõnastatud konkreetsemalt ja täpsemalt ning panevad spetsialisti klientide ja organisatsiooni ees vastutama oma töö kvaliteedi eest. Kvaliteeti saab tagada näiteks tööjuhendamise, täienduskoolituse või regulaarse enesehindamise ja/või hindamismeetodite ja klientidelt tagasiside kogumise abil (Argipäev..., 2012).

Toetamaks erialase töö kvaliteeti on loodud kutsesüsteem, mis aitab töötajate kompetentsuse viia vastavusse tööturul nõutavaga. Kutsete süsteem, tagamaks elukestva õppe edendamist, peab olema töötajatele ja ka tööandjatele arusaadav ning mõlema poolt tunnustatud (Sotsiaalhoolekande töötajate..., 2012). Eesti kutsesüsteem on seotud kvalifikatsioonisüsteemiga mis seob haridussüsteemi tööturuga, edendab elukestvat õpet ning aitab kaasa tööalasele arengule (Kutsekoda, i.a). Kutsesüsteemi eesmärk on toetada

konkurentsivõimelisi ja kompetentseid töötajaid, aidata kaasa kompetentsuse hindamisele ja tunnustamisele, olla toeks haridussüsteemile ning viia kutsed tasemele, mida saab võrrelda riigisiselt ja rahvusvaheliselt. Kutse omandamiseks, tuleb taotleda kutsetunnistust ning selle saamine tõendab, et taotleja vastab kutsestandardis toodud nõuetele (oskused, teadmised, hoiakud) (Kutsekoda, i.a).

Tuginedes Sotsiaalhoolekande Kutsenõukogu 19.04.2018 koosoleku otsusele nr 9 on sotsiaaltöötaja kutsete andja õigused Eesti Sotsiaaltöö Assotsiatsioonil (Eesti Sotsiaaltöö..., i.a) ning sotsiaaltöötaja kutse taotlemiseks on muuhulgas Sepp'a (2018) sõnul vaja esitada Eesti Sotsiaaltöö Assotsiatsioonile avaldus, elulookirjeldus ja eneseanalüüs, millest just viimane on kõige aeganõudvam ja võibolla ka kõige keerukam protsess. Kütt (2016) uuris oma magistritöös muuhulgas ka sotsiaaltöötajate arvavamust kutse taotlemisest ning seda, mis motiveeriks neid kutset taotlema. Oma magistritöös kirjutab ta, et kutsete taotlemine ei ole sotsiaaltöötajate seas eriti levinud. Intervjuudes osalenud sotsiaaltöötajad on ühisel arvamusel, et kutse taotlemine tundub nende jaoks segane ning see tekitab hirmu. Osalejate sõnul tuleb kutseeksamil kirjaliku eneseanalüüsiga tõendada kutsestandardis kirjeldatud kompetentsidele vastamist. Samas, kui Kütt (2016) arutles intervjuude läbiviimise ajal osalejatega teemade üle, mida eneseanalüüsis käsitletakse, ei tekkinud ühelgi intervjuus osalenud sotsiaaltöötajal raskusi. Sellest võib teha osaliselt järelduse, et hirm kutse taotlemise protsessi ees on üle tähtsustatud ning sotsiaaltöötajatele tuleb teha selgitustööd, mis julgustaks neid kutset taotlema.

Sotsiaaltöötaja kutse andmise kord (2018) reguleerib sotsiaaltöö kutse andmist sotsiaaltöö 6 ja 7 tasemele ning on kehtestanud tingimused mõlema taseme spetsialiseerumistele. Sotsiaaltöötaja tase 6 taotlemise üks eeltingimus on erialane bakalaureuse – või rakenduskõrgharidus ning 7 taseme taotlemise korral erialane magistritaseme haridus või sellele vastav kvalifikatsioon. Mõlema taseme puhul on eeltingimuseks ka töökogemus spetsialiseerumisega seotud valdkonnas.

Sotsiaaltöö, 6 taseme kutsestandardi järgi on võimalik spetsialiseeruda järgmiselt: laste ja perede heaolu; sotsiaaltöö laste ja peredega; lastekaitse; sotsiaaltöö puudega inimestega; sotsiaaltöö psüühiliste erivajadustega inimestega; sotsiaaltöö eakatega; sotsiaaltöö kodututega; sotsiaaltöö töötutega; sotsiaaltöö sõltlastega; ohvriabi; sotsiaaltöö maakogukonnas. Taotledes sotsiaaltöö 7 taseme kutset lisandub võimalus spetsialiseeruda sotsiaaltööle tervishoius, koolisotsiaaltöö või sotsiaaltöö vähemuskultuuride ja vähemustega.

Seni on kutse taotlemine olnud sotsiaaltöötajatele vabatahtlik, kuid Selg ja Velli-Vällik (2015) rõhutavad kutse omamise olulisust, sest järjest enam pööratakse tähelepanu töötajate haridustasemele ja erialakompetentsidele. Selg ja Velli-Vällik (2015) leiavad, et kutse taotlemise protseduur aitab töötajal olla paremini kursis oma eriala piiridega ning tal on julgust neid vajadusel ka kaitsta. Lastekaitsetöötajal on kutse taotlemine kohustuslik, 1. jaanuaril 2016. aastal jõustunud Lastekaitseseaduse § 19 lg 2 kohustab lastekaitsetöötajat hiljemalt kahe aasta möödumisel alates teenistusse asumisest omandama sotsiaaltöötaja kutse spetsialiseerumisega lastekaitsele. Lastekaitseseaduse eelnõu seletuskiri täpsustab spetsialiseerumiseks kolme võimalust (lastekaitse; laste ja perede heaolu; sotsiaaltöö laste ja peredega), kuid ei kohusta omandama neid kõiki, vaid jätab selle iga inimese enda otsustada. Hoolimata lastekaitsetöötajatele seaduses pandud kutse taotlemise kohustusest võib hetkel (aprill 2019) SA Kutsekoda kodulehel näha, et nii 6 kui ka 7 taseme sotsiaaltöötaja kehtivaid kutsetunnistusi on väljastatud vähe. Sotsiaaltöötaja 6 taseme kehtivaid tunnistusi on 2019. aasta aprilli seisuga SA Kutsekoja andmetel väljastatud 21, millest üheksa on spetsialiseerumisega lastekaitsele ning 7 taseme tunnistusi on väljastatud kokku 23, millest 14 on spetsialiseerumisega lastekaitsele. Sotsiaaltöötajate koguarvu on käesoleval hetkel raske nimetada, kuid kohaliku omavalitsuse üksuste sotsiaalhoolekandealaste statistiliste aruannete veebipõhise keskkonna (s-veeb) andmetel oli 2018. aasta lõpus lastekaitsetööd tegevaid ametnikke kohalike omavalitsuste üksustes kokku 259 ning 198 neist omab sotsiaaltööst kõrgharidust.

Selg ja Velli-Vällik (2015) kirjutavad, et aastatega on sotsiaaltöötajatele kutse andmine muutunud ning kogu kutse süsteem on täiustatud, kuid osa OSKA eksperte on arvamisel, et seni, kuni kutsetunnistuse omamise nõue ei ole kohustuslik, ei muutu kutsetunnistuste taotlemine olulisemaks (Jöers-Türn ja Leoma, 2016).

1.2.3. TAI roll täiskasvanu- ja elukestva õppe edendamisel lastekaitse valdkonnas

Nagu eelnevalt olen kirjutanud, on sotsiaaltöö oma olemuselt keeruline ning see eeldab, et sotsiaaltöötaja peab ametialaselt olema pädev ja asjakohane professionaal. Ajaga muutuvad ühiskonnas esile kerkivad probleemid ning see toob paratamatult kaasa vajaduse end ametialaselt pidevalt arendada ja täiendada. On oluline omandada uusi praktikaid, teadmisi ja

lähenemisi, sest varasemalt õpitud teadmised ja oskused ei pruugi enam tõhusaid tulemusi anda.

Täiskasvanuõppe, sh sotsiaalvaldkonna edendamist toetavad mitmed erinevad institutsioonid ja organisatsioonid, kes mõistavad täiskasvanute õpetamise erinevaid aspekte.

Käesolevas peatükis keskendun Tervise Arengu Instituudi (edaspidi TAI) rollile täiskasvanu- ja elukestva õppe edendamisel sotsiaaltöövaldkonnas, täpsemalt lastekaitstes.

Lastekaitsevaldkonna arendamisega on viimastel aastatel jõuliselt tegeletud. 2011. aastal valmis Laste ja perede arengukava, kus tõdetakse, et Eestis on kohalikke omavalitsusi, kellel ei ole piisavalt ressursse lastekaitseteenuste arendamiseks ja elluviimiseks, sh professionaalse lastekaitsetöötaja palkamiseks. Selline olukord ei võimalda efektiivsete abimeetme rakendamist ning õigeaegset sekkumist laste heaolu tagamiseks (Laste ja perede..., 2011: 29).

Puudusi lastekaitsevaldkonnas peaks olema mõneti leevendanud 2017. aastal toimunud haldusreform, mis tõi endaga kaasa ka kohalike omavalitsuste struktuuri muudatused, sh muudatused lastekaitsetöötaja ametikohtade loomises igasse omavalitsusse.

Lastekaitseaduse järgi on lastekaitsetöötajate koolitamine sotsiaalministeeriumi (edaspidi SoM) ülesanne, kes selle praktilise elluviimise on delegeerinud oma allasutusele TAI. Et täienduskoolitused vastaksid Lasteks kehtestatud nõuetele, on sotsiaalkaitseminister kehtestanud Lasteks § 14 lõige 2 alusel määruse “Lastekaitsetöötajate täienduskoolituste tingimused ja kord”, millega reguleeritakse koolituse korraldamine, õppekava ja dokumentatsioon.

TAI viis 2014. aasta juulist kuni 2015. aasta maini läbi lastekaitsetöötajate koolitusvajaduse analüüsi. Selle tulemuste põhjal koostati koolitusprogramm lastekaitsetöötajatele, mis lähtuks nende reaalsest vajadusest (Rumvolt 2015). Analüüsi kohaselt koostati tervishoiu ja sotsiaaltöö kutsenõukogu poolt 2014. aastal kinnitatud sotsiaaltöötaja kutsestandardite, rahvusvaheliste kompetentsiraamistike ja valdkonna ekspertide soovitude põhjal loetelu 56 võimalikust täiendusõppe teemast, mille vajalikkust paluti lastekaitsetöötajatel hinnata. Küsimustik saadeti 324 lastekaitse- ja sotsiaaltöötajale ning täpsustamaks küsitluse tulemusi, viidi läbi fookusgrupi intervjuud 24 lastekaitsetöötajaga erinevates Eesti piirkondades. Koolitusvajaduse analüüsi tulemusi arutati detsembrist 2014 kuni maini 2015 TAI sotsiaalvaldkonna koolitusnõukogu laiendatud koosolekul.

Alates 2016. aastast on TAI korraldanud täienduskoolitusi lastekaitsetöötajatele, mis toetavad lastekaitsetöötajate kompetentsust, järgides siinkohal lastekaitsetöötajatele pandud ülesannete täitmisel lapse heaolu ja arengu, õiguste ja huvide tagamist. Koolitused jagunevad põhi- ja täiendavateks koolitusteks ning kokku on TAI poolt korraldatavaid koolitusi kaheksa. Neli neist põhikoolitusi ja samapalju täienduskoolitusi (Lastekaitsetöötajate..., i.a).

Kuigi TAI on ka varasemalt lastekaitsetöötajaid koolitanud, siis läbiviidud uuringu ja koolitusnõukogu töö tulemusena on välja töötatud lastekaitsetöötajate täienduskoolitusprogramm, mis hõlmab teadlikult valitud ja lastekaitsetöötajate vajadusi arvestavaid teemasid. Koolitusnõukogu määratles 80-tunnisele põhikoolituse mooduliteks neli valdkonda:

- 1) Lapse heaolu, hindamine ja juhtumikorraldus
- 2) Lastekaitsetöö õiguslikud alused
- 3) Töö laste ja peredega
- 4) Ennetus ja kogukonnatöö (Rumvolt 2015).

Põhikoolituse moodulid jagunevad kahe õppeaasta vahel – igal aastal pakutakse koolitust mahus 40 akadeemilist tundi ja lastekaitsetöötajad saavad kujundada endale sobiva rütmi koolituste läbimiseks, osaledes koolitustel kas täies mahus või valikuliselt mõnedes moodulites (Rumvolt 2015). Täiskasvanud õppija iseärasus on tema võimalus ise otsustada millal ja mis teemadel ta koolitustel osaleb.

Põhikoolitustele lisaks pakub TAI lastekaitsetöötajatele võimalust osaleda täiendavatel koolitustel. Need on koolitused teemadel, mida ei jõua põhikoolitusel väga süvitsi käsitleda, kuid on olulised ja vajalikud. Täiendavaid koolitusi on TAI pakkunud järgnevatel teemadel:

- 1) Motiveeriv intervjuerimine: algtase
- 2) Huvikaitse kogukonna laste heaks
- 3) Professionaalne kestvus ja tööpingete ennetamine
- 4) Töö uimasteid tarvitava vanemaga (Lastekaitsetöötajate..., i.a).

TAI lähtub lastekaitsetöötajate koolitamisel vajadusest, igal aastal tuleb välja konkreetse aasta koolituse kava ja vajaduse ilmnemisel korraldatakse ka varem toimunud koolitusi (Lastekaitsetöötajate..., i.a).

PROBLEEMIPÜSTITUS

Vaadates tagasi Eesti sotsiaaltöö alguse aega võib öelda, et tänaseks on toimunud muutused nii akadeemilises kui praktilises sotsiaaltöös (Saia, Sooniste ja Gornischeff, 2018). Eelnimetatud autorid kirjutavad Eesti sotsiaaltöö kohta, et see on seotud muutustega ühiskonnas, kuid selle tööviisid ja –vahendid on Eestis jätkuvalt samad, mis elukutse arengu alguses. Sotsiaaltöötaja igapäevane töö seisneb peamiselt nõustamises, abivajaduse hindamises, koduvisiitides, toetuste määramises, ning koostöös erinevate võrgustikega (Saia, Sooniste ja Gornischeff, 2018). Saia jt (2018) hinnangul on sotsiaaltöö Eestis on muutunud oluliselt professionaalsemaks, kuid igapäevatöös ette tulevad probleemid püstitavad üha uusi väljakutseid ning nende lahendamine eeldab sotsiaaltöötajalt muuhulgas head väljaõpet.

Parendamaks sotsiaaltöötajate teadmisi, oskusi, väärtusi, kompetentse ja muid tööks vajalikke omadusi on loodud erinevaid haridus- ja koolitusprogramme ning LasteKS § 14 lõige 1 punkt 7 kohustab sotsiaalministeeriumit korraldama lastekaitsetöötajatele täienduskoolitusi. Lastekaitsetöötajate täienduskoolituste korraldamine on delegeeritud ministeeriumi allasutusele Tervise Arengu Instituudile.

Lastekaitsetöö on oma olemuselt keeruline ning see nõuab spetsialistidelt erinevaid oskusi ja teadmisi ning pidevat enesetäiendamist ja õppimist (Saar, 2018). TAI on välja töötanud 80-tunnise lastekaitsetöötajate täienduskoolitusprogrammi, mis hõlmab teadlikult valitud ja lastekaitsetöötajate vajadusi arvestavaid teemasid. Lisaks põhikoolitustele on lastekaitsetöötajatel võimalus osaleda täiendavatel koolitustel.

Käesoleva töö uurimuse **eesmärk** on anda ülevaade lastekaitsetöötajate arvamustest TAI poolt välja töötatud täienduskoolitusprogrammis osalemise kohta.

Uurimisküsimused

1. Kuidas hindavad lastekaitsetöötajad peale TAI korraldatud täienduskoolitusmoodulite läbimist oma oskusi ja teadmisi neil teemadel, mida koolitustel käsitleti?
2. Kas nad rakendavad omandatud teadmisi ja oskusi oma igapäevatööd tehes?
3. Milline on lastekaitsetöötajate hinnang läbitud täienduskoolitusmooduleid ja neis sisalduvaid teemasid?

2. METOODIKA

2.1. Uurimismeetodi valik ja põhjendus

Hirsjärvi jt (2010) kirjutavad, et on olemas kolm traditsioonilist uurimisstrateegiat: katseline-, juhtumi- ja ülevaateuurimus, millest viimane on kvantitatiivne uurimus. Ülevaateuurimuse abil kogutakse andmeid standardiseeritud viisil ning autorid toovad välja nimetatud uurimisstrateegiale iseloomulikud tunnused: “valim koostatakse teatud inimeste grupist; andmeid kogutakse igalt isikult struktureeritud viisil (tavaliselt kasutatakse küsimustikke või struktureeritud intervjuud); kogutud materjali abil püütakse kirjeldada, võrrelda ja seletada nähtusi.” (Hirsjärvi jt, 2010: 125).

Õunapuu (2014, viidates Johnson ja Christensenile 2012), kirjutab, et kvantitatiivse uurimistöö käigus kogutakse arvandmeid ning see on suunatud muuhulgas kirjeldamisele ja seletamisele. Kuna minu uurimuse eesmärgiks oli tundma õppida võimalikult paljude täienduskoolitusel osalenud lastekaitsetöötajate arvamusi, valisin uurimisviisiks kvantitatiivse uurimisviisi, mis Õunapuu (2014) järgi võimaldab standardiseeritud uurimisvahendeid kasutades koguda arvandmeid suurematel hulkadel inimestelt. Uurimuse läbiviimiseks kasutasin ankeetküsitlust, täpsemalt võrguküsitlust. Hirsjärvi jt (2010) leiavad, et posti- ja võrguküsitluse eelis on andmete kogumise kiirus ja mugavus ning see võimaldab ületada geograafilisi vahemaid, mis on uuritavate ja uurija vahel.

2.2. Uurimuses osalejad, andmekogumismeetod ja uurimuse käik

Minu uurimuse valimiks olid kohalike omavalitsuste lastekaitsetöötajad, kes on osalenud vähemalt ühes TAI poolt korraldatud lastekaitsetöötajatele suunatud täienduskoolitusmoodulis. Valimi koostamiseks pöördusin TAI koolitusspetsialist Liana Rumvolt'i poole, kes edastas mulle nimekirja, kus oli kokku 201 lastekaitsetöötaja e-posti aadressi, nende hulgas olid esindatud kõik 15 maakonda. Täienduskoolitusi läbinud lastekaitsetöötajaid on rohkem kui 201, kuid otsustasime uurimusse kaasata vaid need lastekaitsetöötajad, kes koolituse läbimise järel veel lastekaitsetöötajatena töötavad, kuna soovisime teada saada koolitustel õpitud teemade kasutamist igapäevases lastekaitsetöös.

Seega, käesoleva uurimuse üldkogum on 201. Seadsin uurimuse eesmärgiks kasutada kõikset valimit, kuid osalejate arvuks kujunes 46.

Kasutasin andmete kogumiseks ankeetküsitlust ja viisin läbi online küsitluse (vt Lisa 1 ankeeti), kasutades vabavara Google Forms rakendust. Ankeet koosneb 23 küsimusest, millest enamus on valikvastustega. Lisaks oli suurele osale küsimustest vastajatel võimalus vabas vormis täiendusi lisada. Ankeet oli koostatud selliselt, et osad küsimused olid vastajatele kohustuslikud, osad aga vabatahtlikud. Ankeet on mõtteliselt jagatud kaheks: esimene osa keskendub enesetäiendamisele ja elukestvale õppimisele ja teine osa puudutab TAI poolt läbi viidud täienduskoolitust. Ankeedi teist osa aitas välja töötada TAI koolitusspetsialist Liana Rumvolt'il, kes lisas ankeeti küsimused teemade kohta, mis on olulised TAI jaoks täienduskoolituse edasiseks korraldamiseks ning aitas sõnastada saavutatud õpiväljundite väiteid nii, et need oleksid kooskõlas täienduskoolituse õpiväljunditega.

Ankeet lõppeb küsimustega, mis puudutavad vastajate üldandmeid. Ankeet on anonüümne ja vastaja isikut ei seostata vastustega. Küsimustikule oli võimalik vastata ajavahemikul 01.04.-15.04.2019.

2.3. Küsitluse läbiviimine

Nagu eelnevalt öeldud, viisin ankeetküsitluse läbi kohalike omavalitsuste lastekaitsetöötajate seas. Esimesel korral, so 01.04.2019, saatsin ankeedid laiali kasutades nii Google Forms'ist otse saatmist kui ka e-posti. Kahest erinevast allikast ankeedi saatmine tulenes Google Forms'i turvalisuse piirangust mitte saata liiga palju kirju laiali ühes ööpäevas. Saatsin kogu üldkogumile, mis on 201 lastekaitsetöötajat e-kirja koos viitega lingile kus ankeet asub. Peale ankeedi laiali jagamist tulid kahjuks mõned e-kirjad mulle tagasi ja kokku jõudis ankeet 188 lastekaitsetöötajani. Esimesel neljal päeval vastas ankeedile 32 lastekaitsetöötajat, misjärel saatsin 8. aprillil osalejatele meeldetuletuse. Meeldetuletuses tänasin lastekaitsetöötajaid, kes olid juba küsimustikule vastanud ning tuletasin ülejäänutele meelde, et küsimustikule saab vastata 14. aprillini. Meeldetuletuse järgselt vastas küsimustikule kahe päeva jooksul eelnevale lisaks 12 lastekaitsetöötajat. Siis palusin eelnevale kokkuleppele tuginedes veel ühe meeldetuletuskirja saata ka TAI koolitusspetsialist Liana Rumvolt'il. Selle saatis Liana

Rumvolt 12. aprilli hommikul ning selle kirjaga pikendasin vastamist ühe päeva võrra ehk 15. aprillini. See meeldetuletuskiri lisas kaks vastajat ning see teeb kokku vastajate arvuks 46. Arvestades kogu valimiks 188 lastekaitsetöötajat, tähendab see, et vastanuid on 24,5%, mis kinnitab Hirsjärvi jt (2010) arvamust, et posti- ja võrguküsitluse suurim miinus on *kadu*. Saates tagastamata ankeetide kohta meeldetuletust kaks korda, võib vastamisprotsendi tõsta 70-80ni (Hirsjärvi jt, 2010), kuid käesolevas uurimuses see kahjuks nii ei läinud. Käesoleva uurimuse vastajate arvu võis vähendada ka asjaolu, et ankeedile vastamiseks oli antud liialt lühike aeg.

2.4. Analüüsi meetod ja protsessi käik

Kuna küsimustikule vastamise aktiivsus oli väike, ei saa tulemuste põhjal teha üldistavaid järeldusi kogu üldkogumi kohta. Küll aga annavad andmed teavet lastekaitsetöötajate kogemustest täienduskoolitusel osalemisega, mis aitavad planeerida edasisi koolitusi. Kuna statistiliselt olulisi seoseid seoses vastajate väikese arvuga ei ole võimalik leida, kasutan andmete analüüsimisel kirjeldavat statistikat. Tulemuste illustreerimiseks kasutan erinevaid jooniseid ning väljavõtteid küsimustiku täitnud lastekaitsetöötajate vabadest vastustest ja aruteludest. Ankeetküsitluse andmete analüüsiks kasutasin programmi MS Excel.

2.5. Uurija refleksiivsus

Käesoleva töö uurimusliku osa läbi viies, võin öelda, et sain oma ellu kaasa mitu olulist õppetundi. Soovisin oma tööd koostada selliselt, et ta oleks vajalik ja väärtuslik veel kellelgi peale minu. Tuginedes oma töökogemustele, otsustasin uurida lastekaitsetöötajate täienduskoolitustel osalemist ja neis saadavat kasu. Kuna TAI on eelnevalt uurinud lastekaitsetöötajate koolitusvajadust ning sellele tuginedes välja töötanud nende vajadustest tuleneva koolitusprogrammi, otsustasingi uurida just nendel koolitustel osalemise kogemust. Soovisin oma uuringuga teada, kuidas TAI poolt läbiviidavad koolitused mõjutavad lastekaitsetöötajate oskusi ja teadmisi ning kas pakutavad koolitused on nende arenguks piisavad. Oma uurimuse läbiviimisel tegin koostööd ka TAI koolitusspetsialistiga ning arvan, et see otsus oli minu jaoks väga positiivne. See oli hea võimalus saada konkreetset infot selle kohta, mis on see, mida TAI soovib küsitluse kaudu koolitusmoodulite ja neis sisalduvate teemade kohta teada saada. Ühelt poolt tunnen, et TAI kaasamine pani minule üsna suure

vastutuse, sest tean, et ka neil on omad ootused ja soovid seoses minu uurimusega. Seoses käesoleva uurimistööga, oli minu suurim hirm, et valimisse valitud lastekaitsetöötajad on passiivsed ankeedile vastama ning saan täidetud ankeete tagasi liiga vähe, et teha sellest olulisi järeldusi.

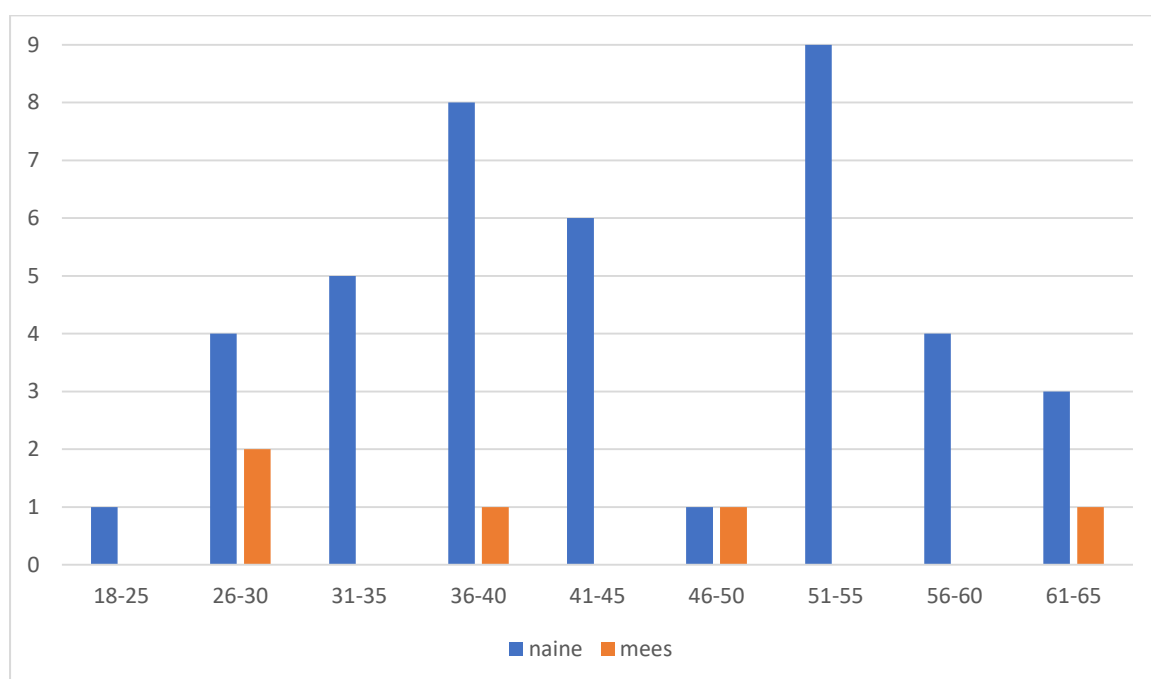
Kuigi minu uurimuses oli näha, et enim vastati ankeedile selle laiali saatmise esimesel neljal päeval, püüaksin järgmisel korral jätta vastamiseks pikema ajaperioodi. Samuti tean nüüd kindlalt, et olen ka ise edaspidi kohusetundlikum vastaja, kuna tean kui oluline on iga vastatud ankeet.

3. TULEMUSED JA ARUTELU

3.1. Valimi kirjeldus

Vastajate sugu ja vanus

Käesoleva uurimuse valimi moodustas 46 lastekaitsetöötajat: viis meest ja 41 naist. Joonisel 1 on näha, et kõige enam oli vastajate hulgas 51-55 aastaseid naisi ja kõige vähem 18-25 aastaseid naisi.

Joonis 1. Vastajate vanus ja sugu.

Vastajate haridus, töökoht ja amet

Vastajate haridustase jaguneb peaaegu pooleks, kus 50% vastajatest omab magistriharidust ning 46% vastajatest omab bakalaureuse- või rakenduskõrgharidust, kuid mitte kõik vastajatest ei oma kõrgharidust sotsiaaltöö valdkonnas. Üks vastaja märkis enda omandatud haridustasemeks keskhariduse ning veel üks vastaja märkis, et omab kesk-eriharidust.

Peamiselt omavad vastajad sotsiaaltöö haridust ning viis lastekaitsetöötajat on märkinud, et ta on omandanud lastekaitse ja/või sotsiaalpedagoogika eriala. Nimetatud eriala saab omandada vaid Tallinna Ülikoolis, samas kui sotsiaaltöö õppekavasid õpetavad mitmed erinevad kõrgkoolid, mistõttu on tõenäoliselt ka sotsiaaltöö haridusega lastekaitsetöötajaid rohkem. Uurimuses osales lastekaitsetöötajaid, kellel sotsiaaltöö haridus puudub, kuid kes on

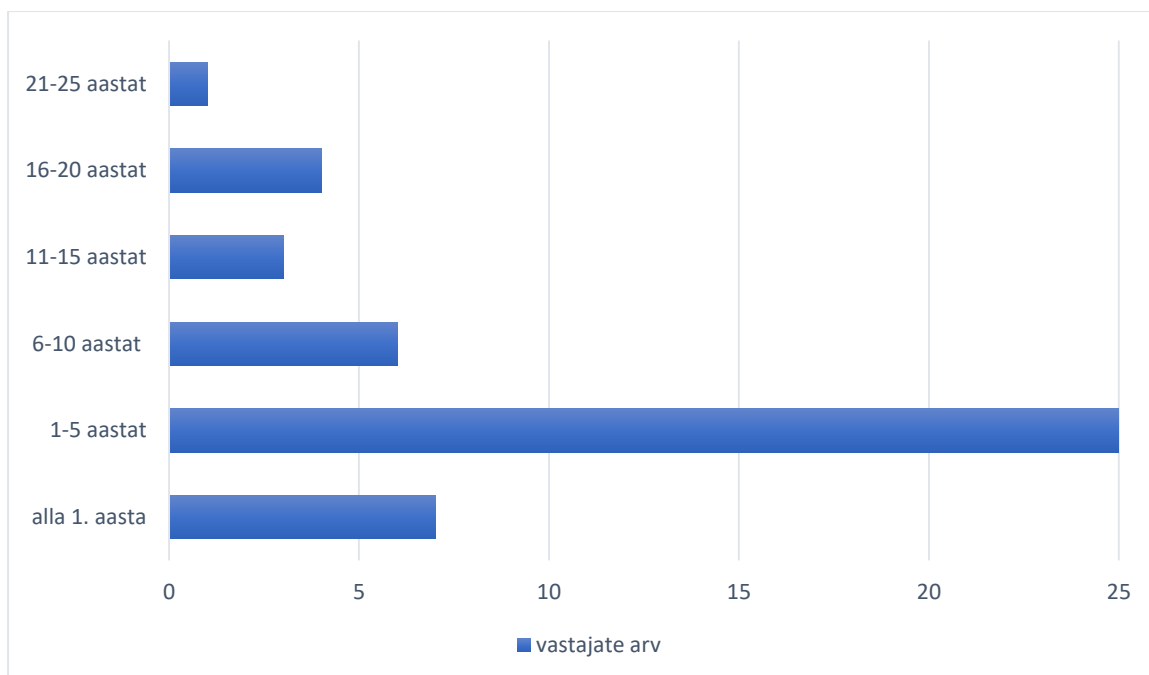
omandanud kõrghariduse mõnel muul erialal: koolieelne pedagoogika ja psühholoogia; eripedagoogika; romaani ja germaani keeled; agronoomia; noorsootöö; õigusteadus; sotsioloogia ja hooldustöötaja. Nimetatud loetelust viimase puhul on vastaja täpsustanud, et hetkel omandab ta sotsiaaltöö kõrgharidust Tallinna Ülikoolis. Lisaks on vastajate seas veel kaks lastekaitsetöötajat, kes hetkel samuti omandavad kõrgharidust sotsiaaltöö erialal, seega oli uurimuses osalenutest enamikul (96%) kõrgharidus.

Saadud tulemust toetab ka Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuuringute keskuse (RAKE) 2011. aastal läbi viidud uuring, kus selgus, et sotsiaalhoolekandes töötavate kõrghariduseta töötajate osakaal on aastatega vähenenud.

Sotsiaaltöövaldkond on oma olemuselt keerukas ja nõuab erinevate tehnikate, teadmiste ja oskuste tundmist ning seetõttu on oluline, et sotsiaaltöötaja omaks erialast ettevalmistust. Uurimuse põhjal võib järeldada, et lastekaitsevaldkonnas töötab väga erinevate kogemustega spetsialiste, mis võib kaasa tuua ebaühtlase kvaliteediga lastekaitsetöö erinevates omavalitsustes. Käesolevas uurimuses on mõned lastekaitsetöötajad, kes ei oma kõrgharidust sotsiaaltöö ega lastekaitse erialal. Üldjuhul on need lastekaitsetöötajad, kes on keskmisest vanemad. Näiteks kolm vastajat on märkinud oma vastustes, et nende vanus jääb vahemikku 51-55 ning nende omandanud erialad on romaani ja germaani keeled, agronoomia, koolieelne pedagoogika.

Uurimuses osalenud lastekaitsetöötajad töötavad kõik kohalikes omavalitsustes, kuid uurimuse tulemustes selgub, et mitte kõik 46 osalejat ei kanna ametinimetust lastekaitsetöötaja. Suur enamus, so 41 vastajat peavad hetkel lastekaitsetöötaja ametit, kuid viis vastajat olid märkinud oma ametinimetuseks ka järgnevad ametid: sotsiaaltöötaja, sotsiaalnõunik/lastekaitsetöötaja, sotsiaalnõunik, sotsiaaltööjuht ning noorsoo- ja lastekaitsetöötaja. Ankeedis oli seoses ameti küsimisega antud vastajatele valida kolme vastusevariandi (sotsiaaltöötaja, lastekaitsetöötaja, lastekaitsetööd tegev sotsiaaltöötaja) vahel võimalusega ise täpsustada.

Lisaks eelnevale, soovisin teada, kui kaua vastajad oma praeguses ametis töötanud on. Joonisel 2 on näha, et natukene üle poolte vastajatest on töötanud oma praeguses ametis 1-5 aastat.

Joonis 2. Praeguses ametis töötatud aastad.

Üha suurenevat vajadust lastekaitsetöötajate järele näitab ka tõsiasi, et uurimuses osalejate seas oli seitse vastajat, kes on alles hiljuti lastekaitsetöötajana tööle asunud ning on ametis olnud vähem kui aasta, mis tähendab, et vastajate seas on kokku 32 spetsialisti, kes on nimetatud ametis töötanud viis või vähem aastaid. Uurimuses osalenute seas on uusi lastekaitsetööd tegevaid spetsialiste tunduvalt rohkem ning spetsialiste, kes on töötanud samas ametis pikema aja jooksul. See võib mõneti olla tingitud töö keerukusest ja raskusest, mis toob kaasa kaadrivoolavuse nimetatud valdkonnas, aga kuna vastajaid oli vähe, siis need andmed ei võimalda üldistada lastekaitsetöötajate kohta tervikuna.

Sotsiaaltöö kutse ja selle taotlemine

Käesolevas uurimuses osalenud lastekaitsetöötajatest omas sotsiaaltöö kutset vaid kaks vastajat. Üks vastaja omas sotsiaaltöö 6 taseme kutset ning teine 7 taseme kutset. Kutset omavatest vastajatest üks täpsustas, et omab kutset spetsialiseerumisega “laste ja perede heaolule” ning teine vastaja omab kahte tunnistust, millest üks on spetsialiseerumisega “töö puudega inimeste ja eakatega” ning teine “sotsiaaltöö laste ja peredega”. Kellelgi uurimuses osalenud lastekaitsetöötajatest ei olnud kutset spetsialiseerumisega lastekaitsele.

Uurimuses osalenud lastekaitsetöötajatest kuus on märkinud, et hetkel on neil kutse taotlemine pooleli ning näiteks üks vastaja on juba taotluse ESTA’le esitanud: “*Esitasin*

taotluse 2019. aastal”. Lisaks on üks vastaja on oma kutse taotlemise protsessiga juba sealmaal, kus ootab vestlust.

Vastajate seas oli palju lastekaitsetöötajaid, kes planeerivad esitada taotluse kutse saamiseks. Näiteks kirjutas üks vastaja, et *“Plaanin seda taotleda sügisel 2019, kuna see on lastekaitsetöötajale kohustuslik.”* Lastekaitsetöötajal on kohustus kutset taotleda LasteKS §19 lg 2 alusel ja tõenäoliselt on eelnimetatud seaduse säte üheks põhjuseks, miks mõned lastekaitsetöötajad kutset taotlema asuvad: *“Plaanin taotleda, et lastekaitsetöötajana edasi töötada.”* Lisaks seadusest tulenevale kohustusele on mõned vastajad kommenteerinud, et soovivad kutset taotleda *“et olla pädev ja konkurentsivõimeline spetsialist”*. Sarnaselt on arvanud veel üks vastaja: *“Jah, olen mõelnud. Kutsetunnistuse olemasolu on nõutud ametikohal, kus töötan ning kutse taotlemine annab kindluse kas on olemas vajalikud teadmised, oskused, et sel ametikohal töötada.”*

Vastajate seas on ka spetsialiste, kes on küll mõelnud kutset taotleda, kuid leiavad, et *“takistuseks on töömaht ja aja puudumine”*. Aja puudumist kui takistust on kutse taotlemisel märkinud kokku viis vastajat. Kutse taotlemine on üsna keeruline ja aeganõudev protsess ning kui lastekaitsetöötajad ei näe seost kutsel, oma igapäevasel töö ja nõuetel oma ametikohal töötamiseks, on motivatsioon kutset taotleda väiksem: *“Jah olen mõelnud seda taotleda, kuna see on seadusega lastekaitsetöötajatele kohustuseks. Ma ei ole seda teinud, kuna mind ei motiveeri seda mitte miski tegema (kutsega ei tõuse ka palk) ning seetõttu ei ole seda veel taotlema ka hakanud.”* On tähtis mõista, et kutse taotlemine on hea võimalus läbi eneseanalüüsi panna kirja oma tugevused ja nõrkused. See on võimalus analüüsida oma teadmisi ja oskusi ning läbi enese teadvustamise aitab see spetsialistil olla oma töös veelgi parem. Sarnaselt arvab ka üks vastaja: *“Tahaks väga. Ei saa aru sellest, et mõned töötajad ei näe sellest vajadust. Arvan, et see töö ehk eneseanalüüs on eelkõige vajalik just lastekaitsetöötajail endil.”*

Eelnevalt oli juttu, et vastajate seas on spetsialiste, kes kas on juba taotluse esitanud või planeerivad seda lähiajal teha, on vastajate seas ka spetsialiste, kes ei ole endas või oma töövaldkonnas kindel. Näiteks on üks vastaja kirjutanud, et *“Ei tea, võibolla lastekaitse või noorsootöötaja kutset taotleks. Kuna see taotlemine on liiga mahukas ja aega nõudev, võibolla vahetaks ka ametit, kui enam ilma kutseta ei saa.”*

Kokkuvõttena võib öelda, et kuigi käesolevas uurimuses osalenud lastekaitsetöötajatest suur osa ei oma sotsiaaltöötaja kutset, on enamus neist kas juba kutset taotlema hakanud või planeerivad seda teha. Üldjuhul on lastekaitsetöötajad teadlikud kutse taotlemise kohustuslikkusest ja võib öelda, et ka selle olulisusest, kuid kahjuks on kehtivaid sotsiaaltöö kutsetunnistusi praegu veel vähe.

3.1.1. TAI poolt korraldatud lastekaitsetöötajatele suunatud täienduskoolituses osalemine

Käesoleva töö uurimuses osalemise üks tingimus oli, et lastekaitsetöötaja peab olema läbinud vähemalt ühe TAI poolt korraldatud koolituse ning käesolevas küsimuses soovisingi teada millis(t)est põhi- ja/või täiendavatest koolitusmoodulitest lastekaitsetöötajad osa on võtnud. Siinkohal on oluline märkida, et igal vastajal oli võimalus valida mitu vastuse varianti.

Järgnevalt toon Tabelis 1 välja lastekaitsetöötajate koolitustel osalemise sageduse:

Tabel 1. Koolitustel osalejate arv.

Põhikoolitused:	Osalejate arv (n=46)
Lastekaitsetöö õiguslikud alused	37
Lapse heaolu, hindamine ja juhtumikorraldus	34
Töö lapse ja perega	29
Ennetus ja kogukonnatöö	26
Täiendavad koolitused:	
Motiveeriv intervjuerimine: algtase	13
Töö uimasteid tarvitava vanemaga	13
Professionaalne kestvus ja tööpingete ennetamine	6
Huvikaitse kogukonna laste heaks	4

Käesoleva töö uurimuse tulemustest on näha, et põhikoolitustel on osalenud rohkem lastekaitsetöötajaid kui täiendavatel koolitustel. Põhikoolitused on loodud tuginedes muuhulgas lastekaitsetöötajate endi vajadustele ja soovidele, mistõttu on loogiline, et neil

koolitustel ka osaletakse. Täiendavad koolitused on aga kujunenud välja arutledes põhikoolituste teemade üle, neid on korraldatud vähem.

3.2. Erialase enesetäiendamise tähtsus üldiselt

Käesolevas uurimuse osas uurisin lastekaitsetöötajate kogemusi enese täiendamisega. Muuhulgas soovisin teada, kui oluliseks peavad lastekaitsetöötajad erialast enesetäiendamist, mis motiveerib neid õppima asuma ning millised positiivsed ja negatiivsed aspektid õppimisega nende jaoks kaasnevad.

3.2.1. Erialase enesetäiendamise tähtsus

Uurimuses osalenud lastekaitsetöötajatest enamus pidasid enese erialast täiendamist väga oluliseks, vaid neli vastajat nimetas seda oluliseks. Vabades vastustes (mida oli kokku 23, $n=46$) täiendas üks osaleja oma vastust selliselt: *“Ühiskond on pidevas muutuses, et tulla toime tööülesannetega on vaja ennast täiendada”*. Enim põhjendati enese täiendamise olulisust saamaks uusi teadmisi, oskusi ja kogemusi: *„Pidev täiendamine annab igapäevatööks uusi teadmisi ja oskusi, kinnitab ka juba omandatud teadmisi“*. Nagu näha sellest näitena toodud vastusest, peavad vastajad enese täiendamist oluliseks ka seetõttu, et see annab võimaluse võimalus varasemalt omandatud teadmiste kinnitamiseks. Olemasolevate teadmiste kinnitamine on vastajate meelest oluline ka seetõttu, et *“kuna kõigi teemadega ei pea igapäevaselt tegelema, on hea end täiendada, ka juba olemasolevate teadmiste üle kinnitamine on töös oluline, et teaks, mida ja kuidas õigesti teed.”* Mitmed vastajad leidsid, et enese erialane täiendamine aitab oma tööd paremini teha, üks vastaja rõhutas seda, et *“kunagi ei tea ükski töötaja kõike oma eriala kohta, eriti oluline on enese täiendamine töös inimestega.”* Üha enam nähakse inimest kui eraldiseisvat ja ainulaadset ning iga indiviidi probleemide lahendamisel tuleb lähtuda just tema vajadustest ja tema olukorrast. See aga eeldab spetsialistilt asjakohaseid klienditöö- ja nõustamisvõtteid. Sotsiaaltöö valdkondkonnas tuleb end järjepidevalt erialaselt täiendada, mis omakorda tähendab, et elukestev õpe ja sotsiaaltöö on omavahel seotud.

Peamiselt leiavad vastajad, et enese täiendamisega kaasnevad uued teadmised ja oskused, kuid vastajate seas on ka neid, kes näevad enesetäiendamisel veel erinevaid positiivseid

aspekte. Peamiselt on need seotud lastekaitsetöötaja enda kui isiksusega: „*Samuti aitab enesetäiendamine lastekaitsetöötajal end arendada, õppida juurde ja vältida läbipõlemist.*” Sotsiaaltöö, sh lastekaitsetöö on keeruline valdkond ning siin on oluline, et spetsialist oskaks ka enese eest hoolitseda, et vältida läbipõlemist. Enne kui spetsialist saab aidata kedagi teist, peab ta olema veendunud, et on selleks valmis ega tee aitamise protsessis kahju.

Lisaks eelnevale, peavad vastajad erialast enesetäiendamist oluliseks, kuna “*uued teadmised, oskused ja kogemused annavad enesekindlust.*” Enesekindel lastekaitsetöötaja on teadlik iseendast, oma teadmistest ja oskustest ning ta oskab neid oma töös kasutada. Enesekindlus on midagi, milleta sotsiaaltööd teha ei saa ning seda aitab tõsta ka suhtlemine kolleegidega, kes jagavad sarnaseid tööalaseid kogemusi: “*Koolitused annavad võimaluse saada uut informatsiooni ja teiste spetsialistide häid praktikaid.*” Kogemuste ja praktikate jagamine annab võimaluse end tööalaselt arendada ning võibolla leida lahendusi ka mõnele oma klienditöö juhtumile. Ka Topper (2015) kirjutab oma magistritöö uurimuses, et koolitustel osalejad peavad oluliseks kohtumist teiste spetsialistidega, sh teiste erialade spetsialistidega.

Kokkuvõttena võib öelda, et vastajad on arvamusel: “*sotsiaaltöö ja lastekaitse on pidevalt ajas muutuvad*” ja seetõttu on enesetäiendamine sotsiaaltöötajate argielu lahutamatu osa. Vastajad peavad erialast enesetäiendamist oluliseks, kuna see annab võimaluse omanda uusi teadmisi ja oskusi, kinnitada juba olemasolevaid ning kolleegide omavahelisel suhtlemisel on võimalus koguda häid praktikaid. Vastajad on arvamusel, et enese erialane täiendamine aitab kaasa enesekindluse tekkimisele ning vältida läbipõlemist. Ka Tamme (2003) on sarnasel arvamusel, et koolitustel osaletakse saamaks uusi teadmisi, tuletada meelde vana, tutvuda uute inimestega ning jagada oma kogemusi teiste osalejatega. Ta lisab loetelule veel ühe aspekti: puhata tööst ja perest.

3.2.2. Õppima asumise motivatsioon

Käesoleva uurimuse käigus soovisin teada mis motiveerib lastekaitsetöötajaid õppima. Esitasin vastajatele ankeedis väited mis aitaksid mõista õppima asumise motivatsiooni ning palusin hinnata igat väidet, kuivõrd olulised on need nende arvates õppima asumise motivatsioonis.

Suur enamus vastajatest (37, $n=46$) pidas väga oluliseks õppima asumise motivaatoriks teadmist, et see toob kaasa enesearengu. Lisaks motiveerib vastajaid õppima teadmine, et läbi selle on võimalik omandada uusi teadmisi ning õppimine võimaldab teha oma tööd veelgi paremini.

Uurimuse käigus saadud tulemusi toetab ka kirjandus, näiteks Gagné ja Driscoll'i (1992) sõnul on õppimisel oluliseks motivatsiooniallikaks püüd midagi saavutada, suuta midagi korda saata, saavutada kontroll millegi üle või luua midagi uut. Samuti leiavad autorid, et õppimine on vahend, läbi mille on võimalik teha midagi paremini.

Oluliseks motivaatoriks õppima asumisel peeti ka võimalust saada enese täiendamise kaudu oma igapäevatöösse vaheldust, nii arvas 28 vastajat. Sama suur hulk vastajaid (28) on aga arvamusel, et enesetäiendamine annab võimaluse leida ametialaselt uusi tutvusi ja luua uusi tutvusi kõrvalerialade spetsialistidega. Seega, täienduskoolituse tähtsus ning motivatsioon koolitusel osalemisega on seotud suhetega, mis koolitusel luuakse, sellel võib hakata tuginema lastekaitsetöötajate sotsiaalne kapital, suhete loomine kolleegide ja teiste erialade spetsialistidega aitab lastekaitsetöötajaid edaspidi nende tööd teha, sest neil on olemas kontaktid inimestega, kelle poole pöörduda nõu küsimiseks. Sarnasele tulemusele jõudis ka Topper (2015) oma magistritöös, kus ta toob välja, et sotsiaaltöötajate koolitustel osalemise muudavad tähenduslikuks ka teised eriala spetsialistid kellega on võimalik jagada oma kogemusi ning samuti saada osa ka teiste kogemustest.

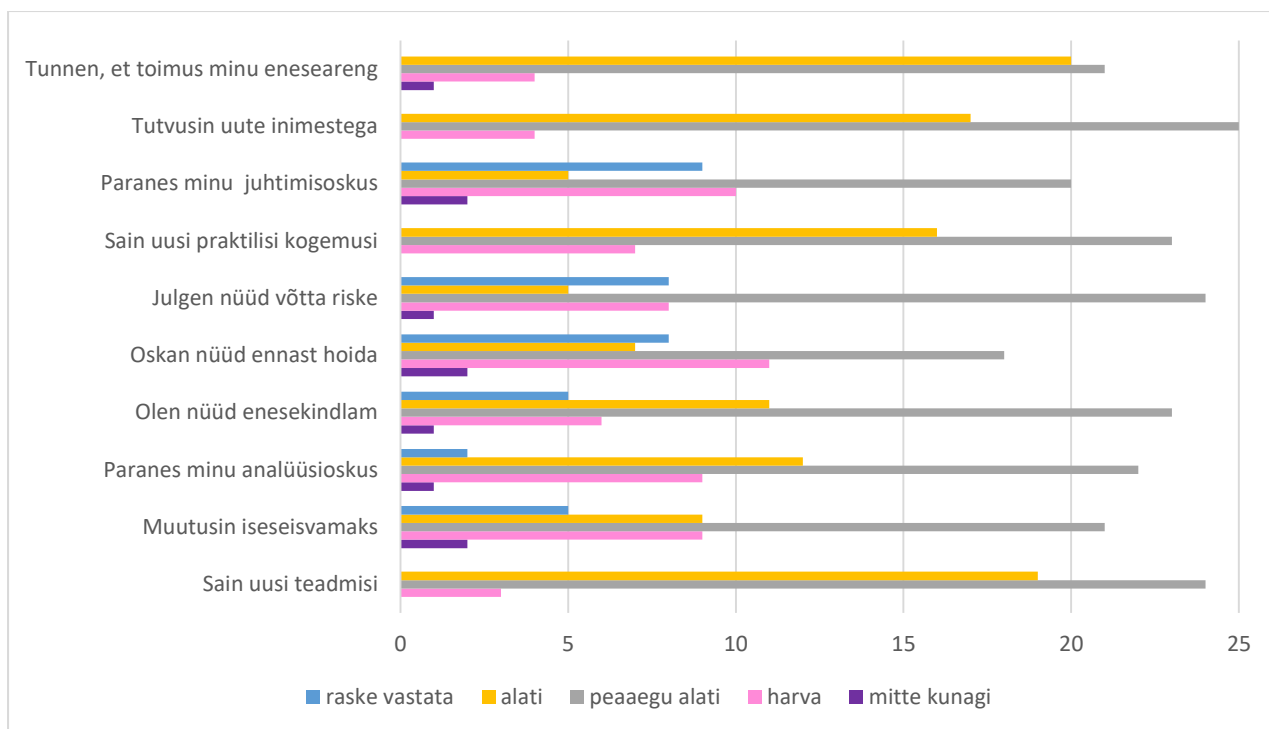
Veidi rohkem kui pooled vastajad (25) leidsid, et õppima motiveerib tunnistuse saamine, samas, ei ole teada, miks vastajad tunnistusi soovivad: kas nad soovivad tunnistusi oma CV täiendamiseks või on tunnistusi tarvis hoopis näiteks tööandjale esitamiseks. Üks vastaja on täpsustanud: *“Minu jaoks ei ole oluline tunnistust omada vaid teadmisi aga tööandja küsib tunnistust.”* Üha enam ootavad tööandjad, et nende alluvad on oma erialalt pädevad ja kompetentsed ning seda on võimalik tõendada tunnistusega. Tööandja ootused on küll olulised, kuid üks vastaja leiab, et teda motiveerib õppima kuna see *“on võimalus, et olla konkurentsivõimeline.”*

Kõige rohkem erinevaid vastuseid anti vastuseks küsimusele, mis puudutas töötasu suurenemist. Kuigi enamus vastajaid on seisukohal, et õppima asumisel motiveerib neid võimalus saada seeläbi suuremat töötasu, on mõnede vastajate praktiline kogemus vastupidine: *“Töötasu ja enesetäiendamine ei ole omavahel seotud (lastekaitse valdkonnas).”* ja *“Praegusel töökohal töötasu paraku ei muutu täiendava õppe läbimisel.”*

Sarnasele tulemusele jõuti 2018. aastal ESTA poolt korraldatud töö- ja palgatingimuste kordusuuringus, mida viidi läbi ühingu liikmete ja sotsiaalvaldkonna (sh kohalike omavalitsuste ja hoolekandeesutuste sotsiaaltöötajad) töötajate seas. Läbiviidud uuringus selgus, et lastekaitsetööd tegevad spetsialistid tunnevad ebavõrdsust töötasu mõttes võrreldes seda teiste ametitega. Näiteks üks vastaja leidis, et kuigi ta on samas asutuses töötanud üle 10 aasta, oskab mitut võõrkeelt ning omab magistrikraadi, on tema palk võrdne nendega, kellel ei ole nimetatud lisaväärtusi ega haridustaset. ESTA läbi viidud uuringus arvas näiteks üks osaleja, et magistrikraadiga sotsiaaltöö spetsialisti töötasu peaks olema vähemalt 1300€ brutos, et oleks motiveeritud töö ja töö tegemine (ESTA töö- ja palgatingimuste..., 2018). Nii käesoleva magistr töö uuringu kui ka ESTA poolt läbi viidud uuringu tulemusi vaadates võib öelda, et lastekaitsetöötajad tunnevad, et nende haridustase ja palgatase ei ole omavahel kooskõlas. Sellest võib järeldada, et töötasu ei ole sotsiaaltööspetsialistide esmaseks motivatsiooniallikaks antud valdkonnas töötamiseks.

3.2.3. Õppimisega kaasnevad positiivsed aspektid

Põhjusi, miks täiskasvanu õppima asub on tõenäoliselt palju erinevaid. Inimeste vajadused, soovid ja ootused on erinevad ning usun, et see kehtib ka sellele, millised ootused seatakse õppimisele ning mida positiivset loodavad õppijad õppimisega kaasnevat. Käesoleva töö uurimuse raames soovisin vastajatelt teada, millised positiivsed aspektid kaasnevad nende jaoks õppimisega. Alljärgneval Joonisel 3 on välja toodud loetelu positiivsetest aspektidest, mida võiksid vastajad (vastajate koguarv 46) olla seoses õppimisega kogenud:

Joonis 3. Õppimisega kaasnevad positiivsed aspektid.

Nagu tulemustest näha, loetletud aspektid kaasnevad enamus vastajatel peaaegu alati ning enim kaasnevad õppimisega uued teadmised, praktilised kogemused, eneseareng üldiselt ning uued tutvused. Üks vastaja lisas: *“Kui arvestada TAI poolt korraldatavaid koolitusi, siis konkreetselt midagi uut ma ei ole omandanud (ehk algusperioodil kui lastekaitsespetsialistina tööle asusin, u 6 aastat tagasi), kuna kõik teemad on varasemalt juba tuttavad (kuidas viia läbi lapse ja pere hindamine, kuidas teha koostööd, kuidas sekkuda jne). Küll aga pereteraapia sissejuhatavat kursust arvesse võtta, siis see oli minu jaoks väga rikastav ja uudne.”*. Kui eelnev kõneleja arvas, et tema ei ole viimasel ajal TAI korraldatud koolitustel uusi teadmisi omandanud, siis näiteks üks vastaja on leiab, et õppimisel on positiivne ka *“teadmiste kordamine ja meelde tuletamine.”* Nimetatud kaks tsitaati on väga heaks näiteks sellest, kuidas inimesed tõepoolest on erinevate ootuste ja soovidega selles osas, mis puudutab õppimist.

3.2.4. Õppimisega kaasnevad negatiivsed aspektid

Täiskasvanud õppija teeb üldjuhul valiku õppima asuda iseseisvalt, kuid siiski võib see kaasa tuua erinevaid ootamatusi või ebamugavusi. Erialastel enese täiendustel osaletakse üldjuhul tööpäeva arvelt ning seetõttu võib see endaga kaasa tuua näiteks töökohustusi, millega ei

oldud arvestatud. Käesolevas uurimuses palusin vastajatel hinnata väiteid selle kohta, millised negatiivsed aspektid võivad õppimisega kaasneda. Uurimuse tulemuste põhjal võib teha järelduse, et õppima asumine on vastajatel üldjuhul läbi mõeldud ning oluliselt palju negatiivseid aspekte see endaga kaasa ei ole toonud. Kõige negatiivsema aspektina leidsid vastajad, et õppima asumisel tuleb ümber korraldada oma töökohustused – nii arvasid üle poole vastajatest (29): neist kümme leidis, et ta peab seda tegema alati ning 19 vastajat kirjutas, et töökohustusi tuleb ümber korraldada peaaegu alati. Üks vastaja kasutas võimalust antud küsimuses lisada täiendus: *“Kõige ebameeldivam ongi koolitustel osalemise juures see, et tuleb planeerida/ümber muuta oma töögraafik ning kui oled päeva-kaks koolitusel, siis tuleb järgi teha töö, mida nendel päevadel teha ei saanud. See lisab mõnikord lisapingeid. Ebameeldiv on ka see, et TAI koolitustel on hakatud rakendama seda, et lastekaitsetöötajatele mõeldud koolitustel ei tohi väga puududa, pannakse nimi kirja ja jälgitakse, mitmel koolitusel oled käinud ja kui kaua ajaliselt koolitusel olnud.”* TAI kodulehelt on näha, et tõepoolest selleks, et koolitus lõpetada tunnistusega, on vajalik igal moodulil osaleda vähemalt 85% auditoorses töös ning sealjuures tuleb täita ülesanded, mis jäetakse näiteks kodus lahendada (Lastekaitsetöötajate..., i.a).

Selles küsimuses soovisin teada, kuidas vastajad suhtuvad aja kulusse, mis tekivad õppimisega seotud kohustuste (nt kodused ülesanded) tõttu. Pooled vastajatest, so 24, leidsid, et üldjuhul õppimisega seotud kohustused ei võta palju aega. Koolitustel jäetavate koduste ülesannete eesmärk ei ole hinnata kellegi teadmisi või oskusi, vaid pigem on nende eesmärk panna koolitusel osalejaid veelkord läbitud teemadel mõtisklema ja arutlema, samuti on see koolitaja jaoks võimalus saada tagasisidet õppijate omandatud teadmiste kohta. Samas on näiteks üks vastaja seoses koolituste kodutöödega arvamisel, et *“Kodustest töödest ei saa tagasisidet.”* Siinkohal on oluline juba koolitusel koduse ülesande saamisel välja selgitada, kas ja kuidas koolitaja tagasisidet annab. Juhul, kui koolitaja tagasisidestamist ise ette näinud ei ole, on alati võimalus seda paluda. Koduste tööde tagasiside olulisusele rõhutavad ka Gagné ja Driscoll (1992), kes viitavad Keller'ile (1983, 1984), öeldes, et õpilasi motiveerib rahulolu, mis tuleb kinnitusprotsessist ehk tagasisidest.

Kuigi käesolev küsimus puudutas õppimisega kaasnevaid negatiivseid aspekte, pidas üks vastaja oluliseks tuua loetelust välja aspekt, mis ei seostu temal negatiivsega: *“Koolitustel osalemine on igakülgset toetatud tööandja poolt, sh sõidukulude kompensatsioon.”* Sellest võib järeldada, et spetsialisti jaoks on õppima asumisel tööandja toetus oluline. Samuti arvan, et spetsialisti enese (erialane) täiendamine on oluline ka tööandja jaoks, sest läbi

enesetäiendamise kasvab töötaja väärtus ning see toob omakorda kaasa veelgi pädevama ja asjakohasema töötaja, kes aitab ka asutusel olla konkurentsi- ja arenemisvõimelisem.

3.2.5. Viimane uus teadmine ja/või oskus, mis aitab igapäevatööd tõhusamalt teha

Uurisin vastajatelt, mis on nende viimane uus teadmine või oskus, mis aitab neil oma igapäevatööd tõhusamalt teha. Käesoleva magistritöö uuringu tulemustest on näha, et peaaegu 90% vastajatest on koolitustel käies saanud uusi teadmisi ja/või oskusi, mis aitavad teda igapäevatöö tegemisel.

Ülekaalukalt vastasid uurimuses osalenud lastekaitsetöötajad, et nad said uusi teadmisi selles osas, mis puudutab nende töö õiguslikku poolt. Näiteks viitas üks vastaja konkreetselt TAI korraldatud koolitusele ning kirjutas, et *“Pärast koolituse “Lastekaitsetöö õiguslikud alused” läbimist kulutasin vähem aega kohtusse hooldusõiguse küsimuses avalduse esitamisel, koolituse käigus olin saanud olulist informatsiooni millega arvestada sh. põhjalikud koolitusmaterjalid”*. Aeg on lastekaitsetöötaja jaoks väga oluline ressurss ning on ääretult tähtis osata seda kasutada ja jagada õigesti. Paranenud oskused ja teadmised aitavad seda kindlasti paremini juhtida.

Mõned vastajad, kes õiguslikku teemavaldkonda puudutasid, olid liialt üldsõnalised ning kirjutasid, et uus oskus või teadmine, mille nad viimati omandasid on: *“Teadmised õiguslikest alustest”* või *“Juriidilised teadmised.”* Kahjuks ei põhjendanud mitte ükski vastaja, mis on need uued “juriidilised” ja ”õiguslikud” teadmised, mis aitavad tal oma igapäevatööd tõhusamalt teha.

Üks uurimuses osalenud lastekaitsetöötaja kirjutas, et viimane uus oskus, mille ta omandas on *“Arvamuse kirjutamine kohtule.”* Näiteks TAI oma koolituste raames küll käsitleb nimetatud teemat, kuid siiski otseselt kohtule arvamust kirjutama ta ei õpeta.

Eelnevalt oli juttu spetsialisti enesekindlusest ning tulemustest on näha, et uued teadmised ja oskused aitavad enesekindluse tekkimisele kaasa. Mitmed vastajad on arvamusel, et tänu uutele teadmistele ja oskustele on neil *“julgus pöörduda kohtusse.”* ning samuti on *“julgus küsida aega juurde nt kohtule materjalide ja arvamuste edastamiseks.”* Õigusalsed küsimused mängivad lastekaitsetöötaja igapäevatöös olulist rolli ning selle olulisust rõhutab

ka Selg (2012), kes kirjutab, et sotsiaalvaldkonnas töötavad spetsialistid, puutudes kokku õigussüsteemiga, võivad lasta end mõjutada võimukama grupi diskursusest. Ta toob näiteks lastekaitsetöö, kus võidakse lapse professionaalsest hindamisest loobuda juristidele meelepärase “faktide” kogumiseks. Lisaks eelnevale pöörab Selg (2012) tähelepanu eriala ja professionaalse rolli legitimeerimisele, mis tähendab, et igapäevatööd tehes tuleb üha enam tuleb oma tegevust õigustada ning seetõttu otsida abi seadustest.

Lisaks juriidiliste teemade kasutamisele, leidsid mõned vastajad, et nende tööd aitavad tõhusamalt teha uued teadmised ja/või oskused, sõltuvusprobleemidega tegelemiseks: *“Koolitus tööst uimastisõltlastest vanematega, seal oli palju sellist, mida ma ei teadnud.”*; *“uued teadmised narkomaanidest”*.

Lastekaitsetöötaja peab olema pädev kogu oma valdkonna üleselt ning seisma selle eest, et suudab vajadusel tegeleda ka probleemiga, mis on tema jaoks täiesti uus. Siinjuures arvas üks vastaja, et *“kogu 2018a novembris TAI poolt korraldatud koolitus “töö sõltlastest vanemaga” oli väga silmaringi avardav ja mõttemaailma muutev koolitus. Mul ei ole eriti minu piirkonnas (narko) sõltlastest kliente, aga kui peaks tulema, siis ilmselt mõistaksin neid teisiti kui seniste teadmiste pinnalt.”* Töö sõltlastest vanematega on lastekaitsetöös oluline aga ka keeruline teema, mis vajab tegelemiseks kindlasti teadlikku spetsialisti. On väga oluline, et spetsialist mõistaks sõltuvusprobleemi olemust üldiselt, oskaks sõltuvusprobleemiga inimesega kontakti luua ning teaks millised on abi andmise võimalused.

Tuginedes viimasele kommentaarile võib teha järelduse, et TAI poolt korraldatud täiendavad koolitused on lastekaitsetöötajatele vajalikud.

Lisaks TAI täienduskoolitusel käsitletud teemadele oli vastajate jaoks olulised ka teistel koolitustel käsitletud teemad, näiteks kirjutas üks vastaja, et *“Viimane teadmine ja oskus pärineb pereteraapia sissejuhatavast kursusest ning see aitas mul näha pere paremini tervikuna ja pereliikmetega töötades kasutada süsteemset lähenemist ja tsirkulaarseid küsimusi.”*

Kuid vastajate seas oli paar vastust ka sellist, kus vastaja kas ei mäletatud või oli arvamusel, et uusi teadmisi ei ole viimasel ajal omandatud siis nimetatud oli ka mõned uued konkreetsed oskused, mis aitavad vastajatel oma tööd tõhusamalt teha:

“Motiveeriv intervjuerimine.”

“Genogrammi korrektne koostamine”

“Joonistamistehnikate kasutamine lapse intervjuerimiseks - väga hea koolitus!”

3.2.6. Teema, millega seoses oma igapäevases töös viimati nõu küsisite

Selleks, et kaardistada, mis on need teemad ja valdkonnad, kus lastekaitsetöötajad tunnevad, et neil on teadmisi puudu, küsisin nende käest, mis on see teema, millega seoses nad oma igapäevases töös viimati nõu küsisid.

Uuringu tulemustest selgus, et lastekaitsetöötajad on oma igapäevatööga seoses nõu küsinud mitmetel erinevatel teemadel. Näiteks vastasid mitmed lastekaitsetöötajad, et nad on nõu küsinud *“hooldusõiguse küsimuses”*. Hooldusõiguse küsimused on lastekaitsetöötajatele keerulised lahendada, mistõttu on mõistev, et selles valdkonnas küsitakse nõu. Näiteks, üks vastaja on kirjutanud: *“Juristiga pidasin nõu hooldusõiguse äravõtmise ja eestkoste seadmise avalduse osas.”* Hooldusõiguse ja eestkoste seadmine on kohtu pädevuses ning just *“Avalduse koostamine kohtule.”*, oli teema, mille osas mitmed vastajad kirjutasid, et on viimati kelleltki nõu küsinud.

Tegelemaks hooldusõiguse ja eestkoste teemadega peab lastekaitsetöötaja olema õiguslaselt pädev. Käesoleva uurimuse tulemuste põhjal võib teha järelduse, et ka lastekaitsetöötajate endi jaoks on juriidilised küsimused olulised. Eelnevalt on olnud juttu, et lastekaitsetöötajad hindavad koolitustel saadavaid juriidilisi/õiguslaseid teadmisi, kuid samas on see ka teema, mille osas nõu küsitakse. Ka Topper'i (2015) magistr töö uurimuses tuli välja, et sotsiaaltöötajad hoolimata sellest, et ollakse erinevaid õiguslaseid koolitusi läbitud, soovitakse neid veel. Põhjustena nimetasid uuritavad, et õiguslaseid koolitusi vajatakse, kuna puudub konkreetne seadustest arusaamine ja nende mõistmine.

Lastekaitsetöötaja igapäevatöös on üha enam juhtumeid, kus tuleb tegeleda lapse väärkohtlemisega. On see siis füüsiline, vaimne, emotsionaalne vms. See on teema, millest julgetakse juba rohkem rääkida. Üks vastaja kirjutas, et tema küsis nõu seoses järgmise murega: *“kodune vaimne vägivald isa poolt, mis on lapsele mõjunud traumeerivalt.”* Igasugune vägivald on taunitav ning mõjutab nii vägivallatsejat ennast, seda kelle kallal vägivallatsetakse aga ka inimesi, kes seda kõrvalt näevad. Vägivalda ei õigusta miski ning see võib endaga kaasa tuua erinevaid tagajärgi. Käesoleval hetkel TAI vägivalla teemalisi koolitusi ei paku, kuid nii käesoleva uurimistöö kui lastekaitsetöötajate koolitusvajaduse analüüsi (2015) põhjal võib järeldada, et sel teemal koolitusi vajatakse. Vägivald on midagi, mida üldjuhul püütakse varjata. Lastekaitsetöötaja peab omama teadmisi ja oskusi sellest,

kuidas vägivalda ära tunda ning seejärel teadma millised on võimalused lapse, vanemate, pere abistamiseks.

Eelnevalt oli juttu vägivallast ja sellest, et sellega võib kaasneda erinevaid tagajärgi. Lapse käitumishäired võivad olla just tingitud näiteks vaimsest, füüsilisest või emotsionaalsest vägivallast. Laste käitumishäired on üha aktuaalsem probleem ning see on valdkond kus lastekaitsetöötaja peab oskama kasutada abi- ja nõustamisvõtteid kaasates kogu perekonda, vajadusel laiendatud võrgustikku. Laiendatud võrgustikku võib kuuluda muuhulgas näiteks lapse lasteaed, kool, huviringid jms lapse igapäevaelu olulised osad. Ka üks uurimuses osaleja kirjutas, et tema küsis viimati nõu just teemal *“käitumishäired lastel”* ning lisas, et *“see teema on eriti päevakorras”*.

Kui eelnevaid teemasid mainiti korduvalt, siis näiteks asendus- ja järelhoolduse teemal on viimasel ajal nõu küsinud vaid kolm vastajat. See võib olla tingitud ennekõike sellest, et asendushooldusele paigutatakse lapsi vähe ning seetõttu ei puutu lastekaitsetöötajad igapäevaselt nimetatud teemaga kokku. Küll aga on siinkohal väga oluline tegeleda järjepidevalt nende lastega, kes juba on asendushooldusel. Tuginedes enda praktika kogemusele ühes Eesti asenduskodus selgus, et mitte kõik omavalitsused ei tunne asendushooldusele paigutatud laste vastu ülemääraselt suurt huvi.

Lisaks eelnevale, tõid vastajad välja ka teemasid, mis ei kordunud. Näiteks kirjutas üks vastaja, et tema küsis nõu *“Teise KOV-i töötajalt seoses teenuste osutamisega.”* Üks vastaja kirjutas aga, et küsis nõu *“Sotsiaalkindlustusameti piirkonna juhtumikorraldajalt”*, kuidas käib *“juhtumiplaani tegemine”*. Alates 2016. aastast on kohalikele omavalitsustele lastekaitsealaste ülesannete täitmiseks loodud riigipoolne tugi Sotsiaalkindlustusameti lastekaitseüksuse (SKA) näol. SKA ülesanne on muuhulgas toetada kohalikke omavalitsusi juhtumite lahendamisel ning vajadusel abistavad nad kohalikku omavalitsust lapsele või perele sobivate meetmete leidmisega. SKA on oma tegevustega omavalitsustele igati toeks ning nende roll kohalike omavalitsuste nõustajana on *“kanda kinnitamas”*.

Kogu lastekaitsetöö eesmärk on tagada ennekõike laste heaolu ning üks vastaja leidis, et vajab viimati nõu selles osas, kuidas viia läbi *“Lapse heaolu hindamine”*. Lapse heaolu hindamine on lastekaitstes üsna uus ja oluline teema. Toetamaks kohalikke omavalitsusi töös laste ja peredega on 2017. aastal välja antud *“Lapse heaolu hindamise käsiraamat”*, mille eesmärk on

tugevdada laste ja perede kaastaust lastekaitsetöös. Ka TAI on andnud oma panuse lastekaitsetöötajate harimiseks teemal mis puudutab lapse heaolu ja selle hindamist, korraldades koolitust “Lapse heaolu, hindamine ja juhtumikorraldus”. Lastekaitsetöötajad peavad omama oskusi sellest, kuidas koostada asjalikku juhtumiplaani ning hinnata lapse heaolu arvestades tema parimate huvidega.

Käesolevas küsimuses oli vastajate seas ka mitmeid selliseid vastuseid, kus ei mainitud teemat, miks nõu küsiti, kuid kirjutati, kelle poole küsimuse korral pöörduakse. Nendest vastustest tuleb välja, et peamiselt pöörduakse nõu saamiseks *“kolleegi”* poole. Kolleeg on lastekaitsetöötaja igapäevane partner ning on igati mõistetav, et just tema on see turvaline isik, kelle poole saab mure või abi korral pöörduda. Mitmed vastajad on sarnasel arvamusel, et: *“Arutan oma kolleegiga igapäevaselt”*. Arutelu ja refleksioon on lastekaitsetöös väga olulised kohal nii juhtumite lahendamiseks kui ka enese hoidmiseks.

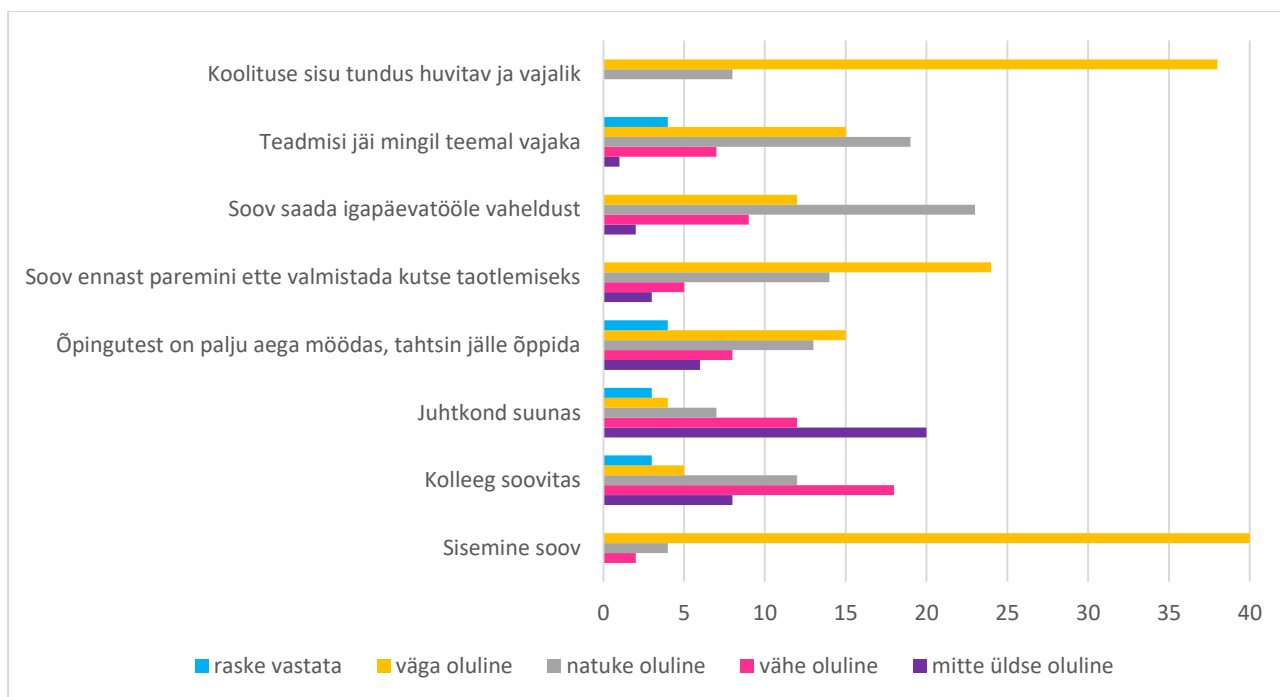
Kokkuvõtvalt võib öelda, et kõige enam pöörduakse nõu küsimiseks oma kolleegi poole ning teemad, milles enim nõu vajatakse on: hooldusõigus, eestkoste, dokumentide esitamine kohtule.

3.3. Tagasiside TAI korraldatud lastekaitsetöötajate täienduskoolitusele

Käesoleva magistritöö raames läbi viidud ankeetküsitluse esimeses osas keskendusin enesetäiendamisele ja elukestvale õppimisele ning teises osas uurisin TAI poolt läbi viidud lastekaitsetöötajate täienduskoolitusel osalemise kogemusi. Eesmärk on saada teada, kuidas koolitusmoodulitel osalenud lastekaitsetöötajad hindavad koolitustel käsitletud teemade kasulikkust ja kas koolitustel saadud teadmisi ja oskusi oma igapäevases töös rakendatakse. Samuti soovin välja selgitada, millistel teemadel lastekaitsetöötajad veel koolitusi vajaksid.

3.3.1. TAI poolt korraldatud koolitustel osalemise ajendid

Soovisin saada teada, mis ajendas lastekaitsetöötajaid eelnevalt nimetatud koolitustel osalema. Uurimuses osalejate vastused on näha Joonisel 4:

Joonis 4. Koolitus(t)el osalemise ajendid.

Nagu jooniselt näha, vastasid osalejad, et nimetatud koolitustel ajendas neid kõige enam osalema sisemine soov ning et koolituse sisu tundus huvitav ja vajalik. Sellest võib teha järelduse, et lastekaitsetöötajad lähtuvad koolitusele minnes oma vajadustest ning teevad otsuse minna koolitusele teadlikult. Koolitustele, mis tundub vastajatele huvitav ja vajalik minnakse tõenäoliselt sooviga kogeda midagi uut.

Umbes pooled vastajad on seisukohal, et neid ajendas koolitustel osalema soov ennast paremini ette valmistada kutse taotlemiseks. Kuigi kutse taotlemine ega ükski seadus ei kohusta lastekaitsetöötajat otseselt koolitustel osalema, pakutakse täienduskoolitust eesmärgiga tõsta lastekaitsetöötajate professionaalsust ning see omakorda toetab neid kutse taotlemisel. Lastekaitsetöötajale on kutse taotlemine LasteKS § 19 lg 2 alusel kohustuslik.

Jooniselt 4 on näha, et uurimuses osalenud lastekaitsetöötajad peavad kõige vähem olulisemaks koolitusel osalemise ajendiks kolleegi soovitus ja juhtkonna suunamist. Sellest võib veelkord järeldada, et lastekaitsetöötaja teeb otsuse õppima asuda ise, lähtudes ennekõike oma vajadustest.

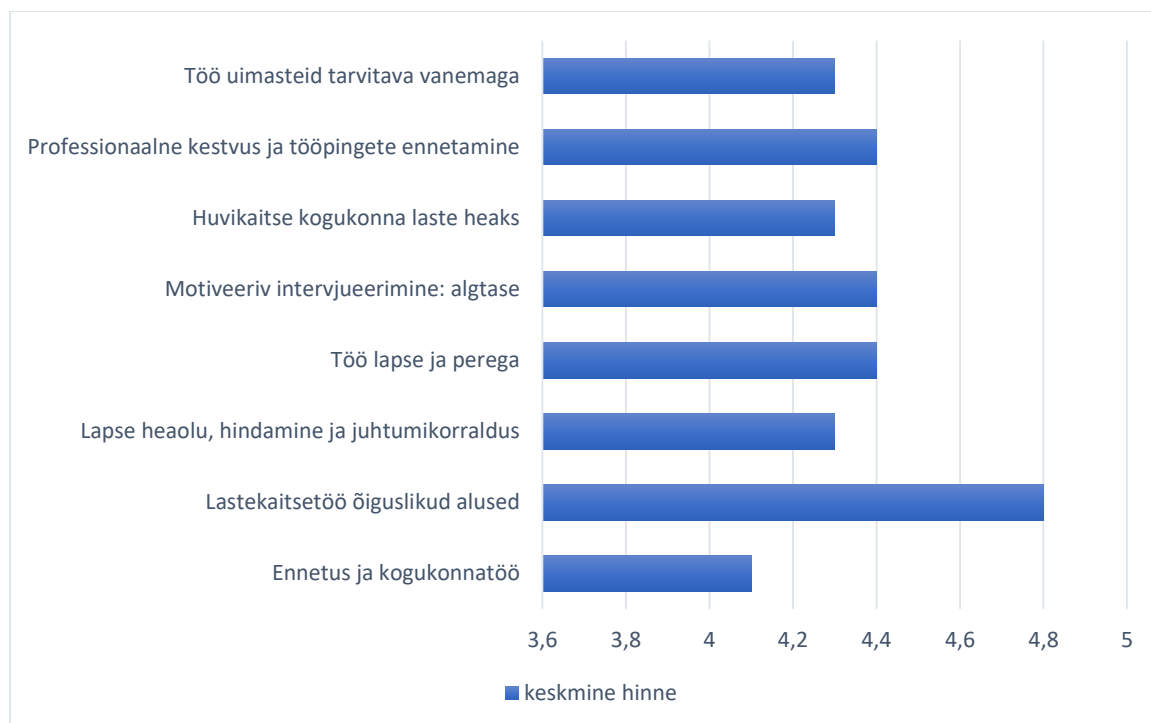
Käesolevas küsimuses oli vastajatel võimalus neile esitatud loetelu täiendada. Üks vastaja täiendas loetelu järgmiselt: *“Koolitustel vajan teatud kindlate juhtumite osas reaalseid*

lahendusi". Viimasest kommentaarist võib järeldada, et koolitustel käies ootavad lastekaitsetöötajad konkreetseid juhiseid, nippe, teadmisi või oskusi erinevate tööalaste probleemide lahendamiseks. Lastekaitsetöötaja ootab, et koolitaja pakuks tema konkreetsele probleemile konkreetset lahendust.

Üks vastaja täiendas loetelu, mis ajendab teda koolitustel osalema kommentaariga, et *"kolleegidega suhtlemine on samuti oluline"*. Ka Tamme (2003) kirjutab, et koolitustel osalejad ootavad koolitusel olles teiste koolitavatega suhtlemist, omavaheliste kogemuste vahetamist ning võimalust arutleda oma probleemide üle.

3.3.2. TAI poolt korraldatud koolituste kasulikkus töö jaoks

Uurisin küsimustikus, kui kasulikuks peavad vastajad TAI korraldatud koolitusi oma töö jaoks, nüüd kus nad on koolitusel osalenud. Andsin vastajatele loetelu koolitusmoodulitest ja palusin neil hinnata igat moodulit viie-palli süsteemis, kus 5 tähendab, et sain palju uusi teadmisi ning üks, et ei saanud olulisi uusi teadmisi. Tulemused on näha joonisel 5., kus olen toonud välja koolituste kasulikkusele antud keskmised hinnad.

Joonis 5. Koolituste kasulikkus töö jaoks.

Joonisel 5. on näha, et kõige kasulikumaks peetakse koolitust “Lastekaitsetöö õiguslikud alused”, mille keskmine hinnang oli 4,8. Ühtlasi on see koolitus, millest on uurimuses osalenud lastekaitsetöötajad kõige enam osa võtnud: 46’st vastajast 37 on märkinud, et ta on nimetatud koolituse läbinud. Tulemus on kooskõlas ka TAI poolt läbi viidud lastekaitsetöötajate küsitluse ja fookusgrupi intervjuudega, kus selgus, et lastekaitsetöötajad soovivad muuhulgas koolitusi ka õiguslike aluste temavaldkonnas (Lastekaitsetöötajate..., 2015). Ka vastustest käesoleva uurimuse teistele küsimustele selgus, et uurimuses osalenud lastekaitsetöötajate jaoks on õiguslased teadmised nende töös olulised. See on teema mille osas vastajad on kirjutanud, et viimane uus teadmine pärineb just sellest valdkonnast ning, et see on ka teema, mille osas on viimati abi või nõu küsitud. Eelnevale tuginedes võib teha järelduse, et koolitus “Lastekaitsetöö õiguslikud alused” on olnud lastekaitsetöötajatele kasulik ning sealt saadavad uued teadmised ja/või oskused on igapäevatöö tegemiseks vajalikud. Üks rahulolev vastaja on kommenteerinud käesolevat küsimust: *“Super head koolitused”*.

Kokkuvõttena võib öelda, et uurimuses osalenud lastekaitsetöötajad peavad TAI korraldatud koolitusi kasulikeks. 46’st vastajast märkis vaid kaks lastekaitsetöötajat, et osalemisest koolitusel ei olnud mitte mingisugust kasu. Üks neist vastustest oli märgitud koolituse “Lapse heaolu, hindamine ja juhtumikorraldus” kohta ning teine koolitusele “Töö lapse ja perega”.

3.3.3. Koolitustel käsitletud teemade rakendumine igapäevatöös

Lisaks koolituste üldisele kasulikkuse tunnetamisele oma töös palusin vastajatel täpsemalt hinnata koolitustel käsitletud teemade lõikes, kui palju nad neid teadmisi oma töös rakendavad. Iga koolitusteema juures oli vastajatel võimalus märkida viie palli skaalal (kus 1 tähendas et ei rakenda üldse ning 5, et rakendan palju) kui palju ta õpitut rakendab. Vastajatel oli soovi korral võimalus antud küsimust vabas vormis täpsustada. Kaks vastajat seda kasutasid ning üks vastaja kommenteeris, et *“Kahjuks ei mäleta milliseid oskusi kasutan koolituse toel ja milliseid olen juba varem, kogu aeg kasutanud või ise selleni mingi hetk jõudnud.”* See on arusaadav, kuna tõepoolest, keeruline on mõõta või tõestada, et teatud oskus on omandatud just TAI poolt korraldatud koolitusel. Üsna sarnaselt kirjutas ka teine uurimuses osaleja: *“Kuna olen valdkonnas pikaajaliselt töötades läbinud regulaarselt*

koolitusi siis tekkis p 10 vastates endal segadus - millise koolituse raames just neid teadmisi/oskusi võisin omandada.”

Tabelis 2. on välja toodud teemad, kus vähemalt pooled vastajad on märkinud, et rakendavad koolitusel õpitud teadmisi ja oskusi oma igapäevases töös palju:

Tabel 2. Koolitusel õpitud teadmised ja oskused, mida rakendatakse igapäevatöös.

Koolitusel omandatud teema, mida rakendatakse “palju”	Vastajate arv (n=46)
Lapse parima huvi osas seisukoha kujundamine	34
Lapse arvamuse ära kuulamine tema vanust ja arengutaset arvestades	34
Otsuste vastuvõtmisel kõigi asjassepuutuvate asjaolude ning muu info väljaselgitamine	30
Juhtumiga seotud dokumentide vormistamine, nt STAR'i juhtumiplaan	30
Lapse õiguste tagamine töös	30
Põhjendatud arvamuse koostamine kohtule	29
Lapse ja perekonna heaolu hindamise kolmnurga kasutamine igapäevases töös	29
Perekonnaseaduse põhimõtted vanema ja lapse vahelise suhte hindamisel ja juhendamisel	28
Koostöövõrgustikuga suhtlemine lapse ja pere heaolu hindamisel	27
Hooldusõiguse piiramine, peatamine ja äravõtmine	26
Tsiviilmenetluse põhimõtted	26
Lapsevanematega kontakti luues lastekaitsetöö ootustest ja väljavaadetest rääkimine, neilt nõusoleku küsimine koostööks	25
Lapsega suheldes lapsekeskse vestluse põhimõtete kasutamine	25
KOV kohustuste täitmine eestkostjana	23

Ülal nimetatud loetelu lugedes võib teha järelduse, et koolitustel käsitletavad teemad on lastekaitsetöötajate arengu mõttes olulised, kuna vastajate sõnul rakendatakse õpitut oma igapäevases töös palju.

Oli ka terve hulk koolitustel käsitletud teemasid, mille kohta vastajad on märkinud, et ei rakenda koolitusel õpitut oma igapäevatoos. Seda, mis põhjusel õpitut ei rakendata, käesoleva uurimusega välja ei selgitatud. Järgnevalt on välja toodud teemade loetelu, kus vastajad on märkinud enam kui kolmel korral, et nimetatud teema puhul ei rakenda ta õpitut üldse:

- Laste ja perede heaoluprofiili koostamine (9 vastajat);
- Kriminaalmenetluse ja väärteomenetluse põhimõtted (6);
- Uimastite tarvitajate pere olukorra hindamine ja selle alusel pere toetamise võimalused (5);
- KOV kohustuste täitjana eestkostjana (4);
- Genogrammi koostamine ja kasutamine töös perega (4);
- Asendushoolduse vormi valiku põhimõtted, sh lapse identiteedi arvestamine otsuse tegemisel (4);
- Asendushooldusel oleva lapse ja tema päritolupere suhte toetamine (4);
- Huvikaitse tegevuste planeerimine, et saavutada lahendusi kohalike laste ja perede heaks (4);

Kokkuvõttena võib öelda, et TAI poolt korraldatud koolitustel omandatud teadmisi ja oskusi rakendatakse lastekaitsetöötajate poolt oma igapäevatoos aktiivselt. Uurimuse tulemustes kajastus, et õpitud teadmisi ja oskusi rakendatakse väga erinevatel teemadel ja ka erinevatel mahtudel, mis võib olla tingitud näiteks iga lastekaitsetöötaja hetkevajadusest.

3.3.4. Koolitustel õpitu rakendamist takistavad barjäärid ning tugi ja toetus, mis aitaks neid ületada

Käesolevas uurimuses soovisin teada, kas ja mil määral võib lastekaitsetöötajatel esineda takistusi koolitustel õpitu rakendamiseks. Vastajatele oli ette antud loetelu, kus palusin iga väite puhul märkida, kui palju nimetatud väide võib takistuseks olla.

Kõige enam vastati, et õpitu rakendamist võib takistada asjaolu, et “Mul ei ole piisavalt ressursse selle tegemiseks”. Rohkem kui kolmveerand (37) uurimuses osalenud lastekaitsetöötajast leidis, et puuduvad ressursid võivad õpitu rakendamist takistada. Koolitustel käimine ning uute teadmiste ja oskuste omandamine vajab kogu uue teadmise läbi töötamist ka iseseisvalt ning tõenäoliselt on see midagi, millest lastekaitsetöötajad puudust tunnevad. Paraku on aeg lastekaitsetöötaja jaoks oluline ressurss ning seetõttu võib juhtuda, et koolitustel saadud materjalid jäävad sahtlipõhja ootama “oma aega”.

Lisaks takistavatele barjääridele, soovisin osalejatelt teada, millist tuge ja toetust vajab lastekaitsetöötaja selleks, et koolitustel omandatud uued oskused ja teadmised võimalikult hästi tema igapäevatoos rakenduksid. Eelnevalt oli juttu, et õpitu rakendamist takistab ressursside puudus ning et lastekaitsetöötaja jaoks on oluline ressurss aeg. Vastajad on arvamisel, et õpitud aitab rakendada, kui on piisavalt aega: *“Aega ja tahtmist uusi teadmisi kinnistada igapäevatoos. See eeldab enim kliendikohtumist põhjalikumalt eeltööd iseenda ja õpituga.”* Sarnaselt arvas veel üks vastaja, kes kirjutas, et vajab *“Aega. Oma töös vahel tean, et selle koolituse materjalist leian tuge, mõtteid. Peab kausta välja otsima ja materjalid üle vaatama. Aga siis heliseb telefon....”* ning üks vastaja lisas, et *“Piiratud aja ressurss ei võimalda süvitsi juhtumitega tegeleda. Vajalik toimivate teenuste kiire kättesaamine ja määramine perele, lapsele.”* Nagu eelnevalt näha, peavad lastekaitsetöötajad aega oluliseks ressursiks, tänu millele oleks võimalik muuhulgas ka koolitustel õpitud veelkord enda jaoks läbi töötada ning seeläbi oma töösse rakendada.

Koolitustel omandatud teadmiste rakendamist võib lastekaitsetöötajate sõnul takistada ka asjaolu, kui neil ei ole piisavalt inimesi kes neid selles toetaks ning üks vastaja on märkinud, et *“Igapäevased kovichiooni võimalused on napid.”* Mitmed uurimuse vastajad on *“kovichiooni, supervisiooni”* pidanud oluliseks toetavaks teguriks õpitu rakendumiseks. Üks osaleja on arvamisel, et *“Hea oleks kasutada nn mentorit või superviisorit, kellega arutada, kuidas koolitusel omandatud teadmised praktikasse rakenduvad või kuidas neid rakendada.”* Eesti Supervisiooni ja Coachingu Ühingu kodulehel on kirjas, et supervisiooni eesmärgiks on muuhulgas toetada elukestva õppimise kontseptsiooni, arendada tööks vajalikke oskusi ning jõustada inimest, meeskonda, organisatsiooni (Supervisioonist, i.a). Kuigi käesolevas uurimuses ma supervisiooni ei uurinud, on oluline teadvustada lastekaitsetöötajate soovi supervisiooni järele. See, et lastekaitsetöötajad ise sellele tähelepanu on pööranud, näitab vajadust teadmiste kinnitamiseks sel teemal.

Lisaks eelnevale, leiavad paljud uurimuses osalenud lastekaitsetöötajad, et koolitustel omandatud teadmisi ja oskusi aitaks rakendada *“Hea koostöövõrgustik”*; *“Toetav meeskond”*; *„Tugi kolleegidelt, juhtkonnalt.”* ning üks vastaja on lisanud, et *“õpitu kasutamisel on oluline meeskonna toetus selle elluviimiseks”*. Selleks, et uus teadmine või oskus rakenduks, on vajalik seda analüüsida ning asetada praktikasse. Selleks, et õpitu kinnistuks, on hea, kui saame seda kellelegi kolmandale edasi anda. Ja kui see keegi on sind toetav kolleeg, siis tõenäoliselt on kergem ka endal uus teadmine omaks võtta.

Lastekaitsetöö praktikad omavalitsustes on erinevad kuid vastajad peavad oluliseks *“Ühtset arusaama lastekaitsetööst oma meeskonnas.”* Lastekaitsetöötajad ootavad tuge ja toetust ennekõike oma kolleegidelt, samas on mitmed vastajad arvamusel, et neid toetaks *“Vastava teadmistega juhtkond.”*

Lastekaitsetöö on oma olemuselt keeruline ning keskendub peamiselt abi andmisele ja probleemide lahendamisele. See toob kaasa valdkonna ebapopulaarsuse ning paraku tuleb tõdeda, et ikka veel eksisteerib asutusi, kus sotsiaaltöö valdkond on vähem väärtustatud kui mõni teine. Selleks aga, et lastekaitsetöötaja saaks oma tööd võimalikult hästi teha, vajab ta lisaks kolleegile ka juhtkonna toetust ning üks vastaja leiab, et ka *“ühiskonna toetust ja meedia kajastust positiivse lastekaitse kuvandi kujunemisel.”*

Eelnevalt on olnud juttu käesoleva uuringu tulemustest kus vastajad on seisukohal, et neid motiveerib õppima võimalus saada seetõttu suuremat töötasu. Samas on vastajad arvamusel, et koolitustel õpitu rakendamist ei takista teadmine, et nad ei saa selle eest lisatasu või tunnustust. Nii arvas 33 osalejat ning sellest võib järeldada, et ennekõike omandatakse uusi teadmisi ja oskusi muudel põhjustel, nagu näiteks soov teha oma tööd veelgi paremini või lahendada mõni konkreetne juhtum. Oma igapäevatöö tegemiseks on ametialased teadmised ja oskused midagi, milleta tööd teha ei saa ning siinkohal on oluline tuua välja ka uurimuse tulemus, et mõningal määral võibki õpitu rakendamist takistada just lastekaitsetöötajate puuduvad teadmised ja oskused ning puuduv arusaam sellest, mida temalt oodatakse.

Lisaks eelnevale ei takista õpitu rakendamist lastekaitsetöötajate sõnul ka nende vaba valik seda teha ning teised enesele seatud prioriteedid. Üks vastaja arvas, et *“lastekaitse pädevuses ei saa olla olulisemaid prioriteete, vastasel korral ei ole mõtet seda tööd teha”*.

Kokkuvõttena võib öelda, et takistavad ja toetavad tegurid õpitu rakendamiseks on omavahel tihedalt seotud. Enim takistab õpitu rakendamist ressursside, teadmiste ja oskuste puudumine ning asjaolu, et lastekaitsetöötajal ei ole inimest kes teda selles toetaks. Õpitu rakendamist toetab aga enim ajaressursi, toetava meeskonna, kolleegi ja juhi olemasolu, samuti peeti oluliseks kosisiooni ja supervisiooni võimalust.

Eelneva võib kokku võtta ühe vastaja kommentaariga, kus ta kirjutab, et *“lastekaitsetöötajal peab olema endil motivatsioon. Kui ta teeb tööd südamega ning see töö talle meeldib, siis soovib ta pidevalt antud valdkonnas ka areneda.”*

3.3.5. Koolituste korralduslikud küsimused, mis toetavad ja/või takistavad koolitustel õpitava omandamist

Järgnevalt soovisin saada teada, millised koolituste korralduslikud küsimused on lastekaitsetöötajaid koolitustel õpitu omandamisel toetanud ja/või takistanud. Küsimused olid esitatud eraldi ning vastajatel oli võimalus oma vastus edastada vabas vormis. Küsimusele “Millised korralduslikud küsimused toetasid koolitustel õpitava omandamist” vastas 33 uurimuses osalenud lastekaitsetöötajat ning küsimusele “Millised korralduslikud küsimused takistasid koolitustel õpitava omandamist” vastas 31 osalejat.

Käesolevas uurimuses on vastajad pigem arvamusel, et TAI poolt korraldatud koolitused on hästi organiseeritud ning läbi mõeldud, üks vastaja kirjutab, et *“korralduslikud küsimused olid väga hästi organiseeritud”*. Kõige olulisem korralduslikest aspektidest on vastajate jaoks koolituse toimumise aukoht, seda on nimetatud nii toetava kui ka takistava küsimuse juures. Näiteks kirjutas üks vastaja: *“Asukoht määrab juba koolituse valiku”*. TAI on koolitusi planeerides arvestanud asukohaga, sest selle olulisus selgus juba koolitusvajaduse uurimusest ning koolitused on toimunud Eesti erinevates piirkondades. Näiteks on 2019. aastal planeeritud põhikoolituse mooduleid nii Tartusse, Tallinnasse, Pärnusse kui ka Jõhvi (Lastekaitsetöötajate..., i.a).

Ressursside kokkuhoiu mõttes ei ole mõistlik koolitusi korraldada igas linnas, peamiselt toimuvad koolitused suuremates linnades, kuhu oodatakse osalema muuhulgas ka ümberkaudsete linnade lastekaitsetöötajaid. Näiteks võiksid Tartus toimuval koolitusel osaleda Põlva, Võru, Valga, Elva jne lastekaitsetöötajad. Juhul, kui lastekaitsetöötajal tuleb kodukohast koolitusele sõita, toob see endaga kaasa erinevate ressursside kulu, sealhulgas aja kulu. On igati mõisteta, et lastekaitsetöötajal on isiklik elu peale tööpäeva lõppu ning käies koolitustel, soovivad nad samuti jõuda koju õigeaegselt. Üks vastaja on kirjutanud, et *“Koolitused, mis toimuvad Lõuna-Eesti piirkondades on soovituslikud ja kindlasti kaalun nendes osalemist rohkem. Koolituse kestvus nii, et koju jõuaks hiljemalt sel ajal, kui lõpeb ka tööpäev.”* Sarnaselt on arvanud mitmed erinevad ankeeti täitnud vastajad, kuid kokkuvõttena võib öelda, et *“Kõige rohkem meeldib, kui koolitusi korraldatakse lähimas piirkonnas.”*

Teine oluline aspekt koolituste korralduse juures on koolituste kestvus. Mõneti on see seotud ka asukohaga, sest *„kui koolitus on näiteks kahe päevane ja sa lähed koolitusele väljaspool*

oma kodulinna, s.t. sa keskendud täielikult koolitusele, suudad töömõtted välja lülitada ja see tagab selle, et tagasi tulles oled midagi tõesti omandanud ka.”

Sarnaselt arvab veel üks uurimuses osaleja, kes kirjutas, et *“Mulle meeldib kui on 2 päeva järjest ja siis mõne nädala pärast uuesti 2 päeva. Tallinn ja Tartu on minu meelis kohad, sest üks on kodulähedal ja Tallinnas käies saab tavapärasest keskkonnast välja.”*

Kuigi mõned vastajad kirjutasid, et ajapuuduse tõttu ei ole neil võimalus alati koolitustel jagatud materjale käsitleda, on nad enamasti seisukohal, et õpitut aitavad omandada *“head koostatud materjalid. Lisaks andis õpitut kinnitada reaalseste näidete toomine.”* Vastajad peavad jagatavaid materjale oluliseks, nimetavad neid toetavateks, ja üks vastaja on kirjutanud, et *“Koolituste materjalid on igapäevaselt väga suureks abiks nt. õiguslikud alused-materjale on palju ja väga lihtsasti arusaadavad”*. Sellest võib järeldada, et koolitustel jagatavad materjalid ei leia küll alati vajalikus mahu kasutust, kuid tõenäoliselt annavad lastekaitsetöötajatele kindlustunde, et vajadusel on koht, kust saab infot otsida.

Uurides koolituse korralduslike poolega kaasnevaid toetavaid ja takistavaid küsimusi selgus, et vastajad on koolitusel mõne teema käsitlemisel tundnud aja puudust, mis on saanud takistuseks teema sügavamaks käsitlemiseks. Näiteks on üks vastaja kirjutanud, et *“Mõni sektor jäi liiga pinnapealseks - aega nappis.”* ning üks vastaja on arvamusel, et aeg ja koolitusel läbitava teema maht ei pruugi olla alati kooskõlas: *“Takistav on info suur maht. Vajaks rohkem ühe teema läbirääkimist, näiteid, et suudaks rohkem süvitsi uusi teadmisi omandada.”* Eelnev näide võib olla seotud mõnel juhul näiteks sellega, mis teemad on hetkel lastekaitsetöötajatel endil päevakorras ja aktuaalsed. Tõenäoliselt soovitakse just neil teemadel pikemalt vestelda kui koolitaja planeerinud on. Koolitaja ajakava ei pruugi olla alati aga paindlik, kuna ka temale on seatud tingimused selles osas, milliseid teemasid ja mis mahu tal tuleb koolitavatele edastada.

Eelnevale lisaks on mõned vastajad seisukohal, et koolitusel õpitava omandamist toetab asjaolu, kui ei pea ise muretsema selle eest kus ja kuidas koolituspäeval näiteks lõunat süüa saab. Üldjuhul toimuvad paljude koolitavate jaoks koolitused väljaspool kodulinna ning teadmine, et koolitusel osalemisega kaasneb ka toitlustamine vähendab osalejatel pinget ning seetõttu on koolitusel osamine murevabam, mis omakorda aitab paremini õpitava sisule keskenduda. Vastajad on kirjutanud näiteks: *“Toitlustus sees on hea variant olnud.”* ja

“Lisaks on olulised ruumid ja ka toit- et sul on tõesti hea olla! TAI ruumid on väga head, kuid ka koolitused Rakveres ja Pärnus on olnud nauditavad.”

TAI kodulehelt võib lugeda, et “koolituse tunnistusega lõpetamiseks on vaja osaleda vähemalt 85% iga mooduli auditoorses töös ja teha ülesanded (sh. kodused tööd), millega hinnatakse õppimist.” (Lastekaitsetöötajate..., i.a). Nimetatud tingimused on mõnede uurimuses osalenud lastekaitsetöötaja jaoks korraldusliku poole pealt negatiivse alatooniga:

“Koolitusega seotult ehk oli raske, kui kodutööd pidi tegema, selleks aega leida.”

“Seisukoht, et tunnistus jääb saamata kui on vajalik koolituse vältel põhjendatult täita kriisiolukorra tööülesandeid (hädaohus olev laps).”

Leian, et TAI poolt seatud tingimused on olulised aitamaks motiveerida koolitustel korralikult kohal käima ning kodutööde sooritamine aitab kinnistada koolitustel õpitut, samas aga annab tagasisidet ka koolitajale selle kohta kuidas koolitatavad õpitu sisu mõistsid. Seda mis tingimustel koolituse läbida saab, teab lastekaitsetöötaja juba enne koolitusele minemist. Nii koolituse sisu kui muude korralduslike küsimustega on enne võimalik tutvuda ning seetõttu tuleb juba koolitusele end registreerides arvestada ka võimalike koduste ülesannetega.

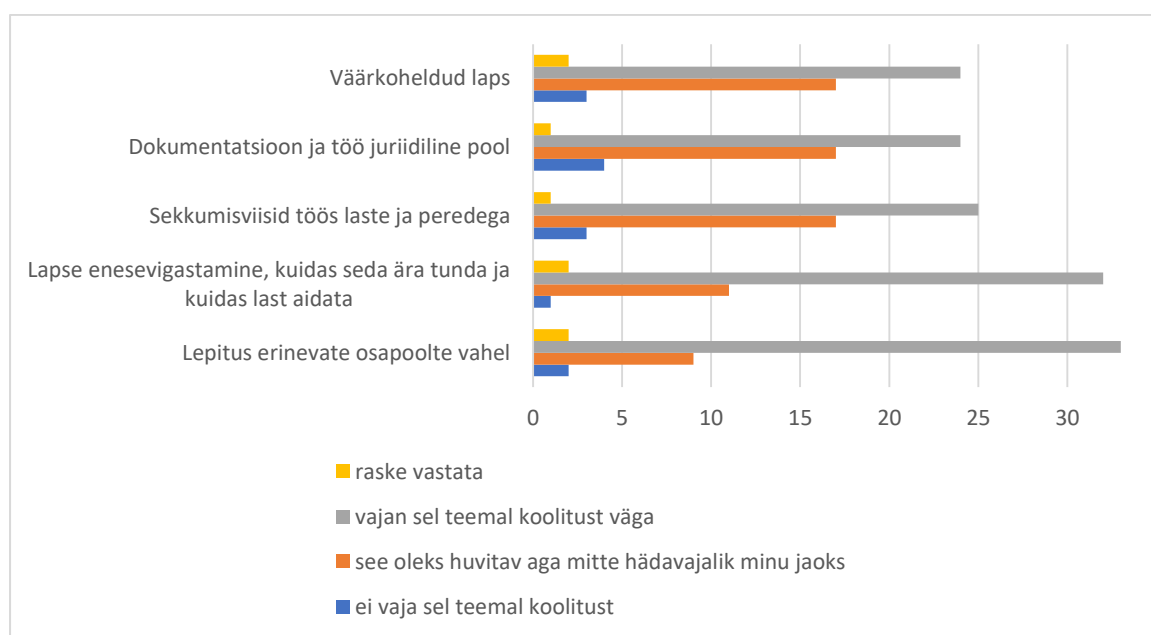
Kokkuvõtvalt võib väita, et vähemalt käesolevas uurimuses osalenud lastekaitsetöötajad on TAI poolt korraldatud koolituste korralduslike küsimustega rahul ning seetõttu võib öelda, et need toetavad ka õpitu omandamist. Enim peetakse korraldusliku poole pealt oluliseks koolituse toimumise asukohta, ajaressursi oskuslikku kasutamist (koolituse lõpu kellaaeg), häid jagatavaid materjale ja et võimalusel oleks tagatud toitlustamine. Kuigi uurimuses osalejad on välja toonud, et mõnikord ei ole olnud piisavalt aega tegeleda süvitsi mõne koolitusel läbitava teemaga ja et osalejaid morjendavad kodused ülesanded, jääb siiski pigem kõlama mõte, et *“Praegused lastekaitse täiendkoolitused on väga hästi planeeritud koolitused olnud, ei oska millegi üle kurta.”* Sellest võib teha järelduse, et TAI poolt lastekaitsetöötajatele läbi viidud koolitusvajaduse analüüs on täitnud oma eesmärgi ning koolitused on korraldatud lastekaitsetöötajate vajadusi silmas pidades.

3.3.6. Lastekaitsetöötajate edasine koolitusvajadus

Lastekaitsevaldkond areneb iga hetkega ning pakub üha enam uusi väljakutseid igale töötajale. Seetõttu soovisin teada, millistel teemadel tunnevad lastekaitsetöötajad end hetkel koolitusi vajavat. Käesolevas küsimuses oli vastajatel võimalus märkida erinevatest teemadest koostatud loetelu kohta kuivõrd nad tunnevad vajadust konkreetsete koolituste osas. Loetelu järel oli vastajatel võimalus vaba tekstina esitada ka oma teemad.

Uuringus osalenud lastekaitsetöötajate arvamused jagunesid kogu loetelu ulatuses peamiselt kahe vastusevariandi vahel. Vastajad on peamiselt märkinud erinevate teemade kohta “See oleks huvitav, aga mitte hädavajalik minu jaoks” või “Vajan sel teemal koolitust väga”.

Joonisel 6. on teemade loetelust välja toodud need teemad mille järele tuntakse enim vajadust:

Joonis 6. Lastekaitsetöötajate edasine koolitusvajadus.

Jooniselt 6. on näha, et kõige enam soovitakse osaleda koolitusel, mis käsitleb teemat “Lepitus erinevate osapoolte vahel”. See on igati ootuspärane tulemus, kuna üha rohkem tuleb lastekaitsetöötajatel tegeleda inimsuhte ja nendega kaasnevate probleemide lahendamisega. Lastekaitsetöötaja igapäevatöö hulka kuulub muuhulgas näiteks vanema ära kuulamine ja nõustamine selles osas, kuidas pere peaks toimetama lahkuminekukorral. Paraku oleme täna olukorras, kus inimesed, kes ühel hetkel on loonud pere, ei oska, ei saa või

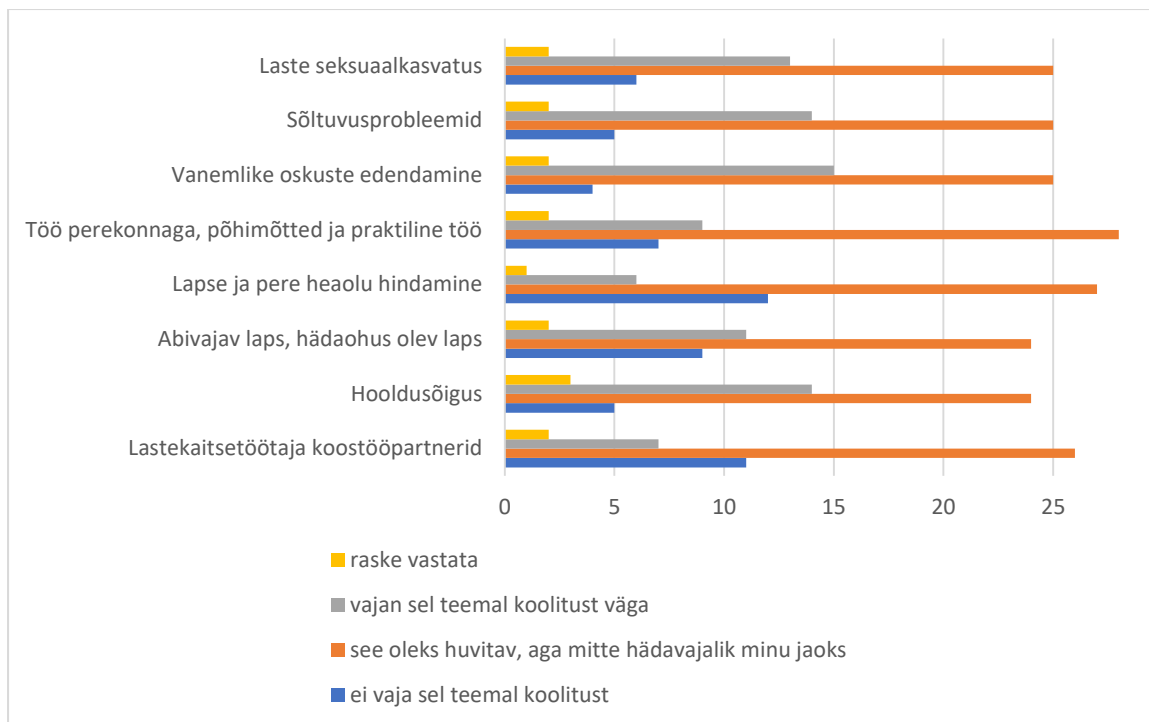
ei taha omavahel probleeme lahendada ning seetõttu leitakse tee lastekaitsetöötajani, kellelt oodatakse kõigile sobivat lahendust.

Uurimuses selgus, et samuti soovivad osalejad koolitusi, mis käsitleks teemat “Lapse enesevigastamine, kuidas seda ära tunda ning kuidas last aidata”. Tuginedes oma tööalasele kogemusele kooli sotsiaalpedagoogina, tean kui suur probleem on laste enesevigastamine. See on midagi, mida püütakse varjata ning selle probleemiga tegelemine on väga keeruline, raske ja aeganõudev protsess. Samas vajab see tegelemiseks väga asjatundlikku spetsialisti. Lapsed, noored on väga haavatav sihtrühm töös nendega on väga tähtsal kohal osata luua usalduslik suhe selleks, et nad oleksid valmis koostööd tegema ja abi vastu võtma.

Jooniselt 6. on näha, et 24 vastajat tunneb vajadust koolitada end selles osas, mis puudutab dokumentatsiooni ja töö juriidilist poolt ning samapalju vastajaid on märkinud, et vajavad väga koolitust teemal “Väärkoheldud laps”. Nimetatud kahe teema olulisus on selgunud ka uurimuse teistes küsimustes. Nagu näha, on mõned teemad nii aktuaalsed, et isegi kui neil teemadel koolitusi läbitakse, soovitakse neid ikka uuesti.

Joonisele lisaks toon välja, et natuke vähem kui pooled osalejad on arvamusel, et vajavad koolitust ka teemadel nagu “Perevägivald” ja “Laps menetluses”. Vajadus end nimetatud teemadel koolitada on mõistetav. Meie kiirelt muutuv ja arenevas maailmas on suhte ja pere teemad üha keerulisemad. Üha vähem leitakse teineteise jaoks aega ning see toob kaasa puudulikud suhted ja ka oskused suhelda. Omavahelisi probleeme on üha keerulisem lahendada ning siinkohal tulevad tihti mängu erinevad institutsioonid, sealhulgas näiteks ka kohalik omavalitsus lastekaitsetöötaja näol. Lastekaitsetöötaja peab omama erinevaid tehnikaid, oskusi, teadmisi, kuidas tulla toime ka väga keerulistes olukordades ja kuidas neid lahendada.

Alljärgneval joonisel 7. on välja toodud kõige populaarsemad teemad, mille kohta uurimuses osalejad märkisid, et teema on tema jaoks huvitav, aga mitte hädavajalik.

Joonis 7. Lastekaitsetöötajate edasine koolitusvajadus.

Jooniselt 7. on näha, et mitmetele teemadele märkisid vastajad tihti, et teema on tema jaoks huvitav, aga mitte hädavajalik. Näiteks arvab 28 vastajat selliselt teema “Töö perekonnaga, põhimõtted ja praktiline töö” kohta. 27 vastajat leiab, et tundub huvitav, kuid mitte hädavajalik koolitus teemal “Lapse ja pere heaolu hindamine”. Seda loetelu võib jätkata pikalt, millest võib teha järelduse, et lastekaitsetöötajad on avatud koolitustel käsitletavate teemade osas, kuid ei pea endile neid hädavajalikuks, mis võib tuleneda ka sellest, et nimetatud teemadel on koolitustel varasemalt käidud ja peetakse oma teadmisi neil teemadel piisavateks. Samas on üks vastaja arvamusel: *“Ma tahan siia kirjutada, et kõikidest koolitustest on midagi õppida ja kõik eelpool toodud teemad on väga olulised ja vajalikud kindlasti ka mulle”*. Nimetatud kommentaari põhjal võib oletada, et lastekaitsetöötajad peavad erinevaid koolitusi oluliseks ning isegi kui koolitus on mingil teemal läbitud, on sellest ikka alati võimalik õppida. Koolitustel käimise üks positiivne aspekt on kindlasti kohtumine kolleegidega. Sellise järelduse saab teha ka käesoleva uurimuse põhjal. Küsides uurimuses osalejatelt, millistel teemadel nad edaspidi koolitusi vajavad, arvas üks vastaja, et *“Mulle väga meeldib täiendada ennast nii, et oleks valmis kõiki teemasid kuulama ning kolleegidega arutama. Väga meeldib, kui keegi jagab oma kogemusi.”*

Lisaks ankeedis välja toodud loetelule oli vastajatel võimalus vabas vormis tabelit täiendada. Vastajate seas on lastekaitsetöötajaid, kes vajavad koolitusi järgmistel teemadel:

“Trauma, kriisid”;

“Lastekaitsetöötaja baaskoolitus”;

“Laste motiveerimine ja mõjutusvahendid, lapsevanemate hirmud ja vastuseis, aja planeerimine ja kaasaegsed töömeetodid”;

“Pagulaste teema”.

Loetletud teemasid ei nimetatud korduvalt ning arvan, et tegelik teemade ring on veelgi laiem ja põhineb osaliselt lastekaitsetöötajate hetkevajadustele. Analüüsides antud uurimuse käesolevat küsimust võib teha järelduse, et lastekaitsetöötajad soovivad end täiendada ning peavad seda oluliseks. Uurimuses läbiviidud küsimustikus oli vastajatel võimalus vastata iga teema juures, et ta ei vaja sel teemal koolitust. Tõsi, ei olnud ühtegi teemat, kus ei oleks olnud kasvõi ühte vastajat kes nii ei arvaks, kuid siiski jäi selliselt vastajate arv väikeseks või väga väikeseks. Vastajate seas oli 12 lastekaitsetöötajat, kes ei vaja koolitust teemadel “Juhtumiplaan, juhtumikorraldus” ja “Lapse ja pere heaolu hindamine”. Tegemist on teemadega, mida käsitletakse TAI poolt korraldatavatel koolitustel ning see võib vastajate vastuseid olla mõjutanud, kuna ei ole teada näiteks, millal vastajad nimetatud teemadel koolitust on saanud. Juhul kui see on juhtunud hiljuti, võibki vastaja tunda, et hetkel ta neil teemadel koolitust ei vaja. Ülejäänud teemade osas oli vähem vastajaid, kes leidsid, et ei vaja mõnel loetletud teemal koolitust.

KOKKUVÕTE

Käesoleva magistritöö eesmärk oli uurida lastekaitsetöötajate arvamusi TAI poolt välja töötatud täienduskoolitusprogrammis osalemise kohta. Soovisin teada, kuidas lastekaitsetöötajad hindavad täienduskoolitustel osalemise kasulikkust ning kas koolitustel omandatud teadmisi ja oskusi rakendatakse oma igapäevases töös. Lisaks soovisin välja selgitada, millistel teemadel lastekaitsetöötajad veel koolitusi vajaksid.

Eesmärgi saavutamiseks püstitasin alljärgnevad uurimisküsimused:

1. Kuidas hindavad lastekaitsetöötajad peale TAI korraldatud täienduskoolitusmoodulite läbimist oma oskusi ja teadmisi neil teemadel, mida koolitustel käsitleti?
2. Kas nad rakendavad omandatud teadmisi ja oskusi oma igapäevatööd tehes?
3. Milline on lastekaitsetöötajate hinnang läbitud täienduskoolitusmooduleid ja neis sisalduvaid teemasid?

Uurimuse eesmärgi saavutamiseks viisin läbi ankeetküsitluse nende kohalike omavalitsuste lastekaitsetöötajate seas, kes olid läbinud TAI täienduskoolituse ja kogutud andmeid analüüsisin kasutades kirjeldavat statistikat. Uurimuse üldkogum oli 201 lastekaitsetöötajat – nii palju on spetsialiste, kes on osalenud vähemalt ühel TAI poolt korraldatud koolitusel. Peale ankeedi laiali jagamist tulid mõned e-kirjad tagasi ning kokkuvõttes jõudis ankeet 188 lastekaitsetöötajani. Ankeedile vastamise aktiivsus oli väike, uurimuse osales 46 vastajat. Seetõttu ei saa tulemuste põhjal teha üldistavaid järeldusi kogu üldkogumi kohta, ent andmed võimaldavad siiski saada ülevaate lastekaitsetöötajate hinnangutest.

Magistritöö teoreetilises osas andsin ülevaate täiskasvanueas õppimise olulistest aspektidest, elukestva õppe lähenemisest üldiselt ning selle tähtsusest sotsiaaltöös.

Uurimusest selgus, et lastekaitsetöötajad peavad erialast enesetäiendamist väga oluliseks, see annab võimaluse omandada uusi teadmisi ja oskusi ning kinnitada juba olemasolevaid. Samuti peavad lastekaitsetöötajad koolitustel käies oluliseks kolleegide omavahelist suhtlust ning asjaolu, et see annab võimaluse leida ametialaselt uusi tutvusi lisaks ka kõrvalerialade spetsialistidega. Nii kolleegide, aga ka teiste spetsialistidega suheldes hinnatase võimalust koguda häid praktikaid. Vastajad olid arvamusel, et enese erialane täiendamine toob igapäevatöösse vaheldust ja aitab kaasa enesekindluse tekkimisele ning vältida läbipõlemist.

LasteKS § 19 lg 1 kohustab lastekaitsetöötajat omama erialast ettevalmistust ning kõrgharidust. Käesoleva uurimuse tulemustes viitasid vastajad, et neil on kavas taotleda

kutset, kuna see on seadusega kohustuslikuks pandud, samas ei pööranud vastajad tähelepanu kohustusele end erialaselt täiendada. Uurides vastajate kogemusi TAI korraldatud lastekaitsetöötajate täienduskoolituse kohta, selgus, et nimetatud koolitustel ajendas neid kõige enam osalema sisemine soov ning et koolituse sisu tundus huvitav ja vajalik.

TAI korraldatud lastekaitsetöötajatele suunatud koolitusi on kokku kaheksa ning koolitustel käsitletavate teemade loetelu on mitmekesine. Kõige rohkem on uurimuses osalenud lastekaitsetöötajad oma sõnul saanud uusi teadmisi seoses oma töö õiguslike alustega: hooldusõiguse küsimustes, arvamuse koostamine kohtule, kohtutoimingute kohta jne. Lisaks leidsid mitmed vastajad, et tänu läbitud koolitustele oskavad nad nüüd paremini tegeleda sõltuvusprobleemidega.

Palusin vastajatel hinnata koolitustel käsitletud teemade lõikes, kui palju nad omandatud teadmisi oma igapäeva töös kasutavad ning uurimuse tulemustes selgus, et rohkem kui pooled osalejad rakendavad oma igapäevatöös mitmeid erinevaid uusi teadmisi ja oskusi. Kuigi teemade loetelu, mida vastajad nimetasid olid pikem, nimetati enim järgmisi teemasid: 1) lapse parima huvi osas seisukoha kujundamine 2) lapse arvamuse ärakuulamine tema vanust ja arengutaset arvestades 3) lapse õiguste tagamine töös 4) otsuste vastuvõtmisel kõigi asjassepuutuvate asjaolude ning muu info väljaselgitamine 5) juhtumiga seotud dokumentide koostamine, nt STAR-i juhtumiplaan 6) lapse ja perekonna heaolu hindamise kolmnurga kasutamine igapäevases töös. Kõige vähem kasutatakse teadmisi laste ja perede heaoluprofiili koostamisest ning kriminaalmenetlusest ja väärteomenetlusest. Selline tulemus on ootuspärane, sest tõenäoliselt ei ole need teemad otseselt seotud lastekaitsetöötajate igapäevaste tegevustega.

Selleks, et kaardistada, mis on need teemad ja valdkonnad, kus lastekaitsetöötajad tunnevad, et neil on teadmisi puudu, küsisin nende käest, millistel teemadel nad hetkel tunnevad end koolitusi vajavat. Uurimuse tulemustes selgus, et kõige enam soovitakse osaleda koolitustel, mis käsitlevad järgmisi teemasid: 1) lepitus erinevate osapoolte vahel 2) lapse enesevigastamine, kuidas seda ära tunda ning kuidas last aidata 3) sekkumisviisid töös laste ja peredega 4) dokumentatsioon ja töö juriidiline pool (sh lapse esindamine kohtus) ja 5) väärkoheldud laps.

Kokkuvõttena võib öelda, et käesoleva uurimuse tulemusena selgus, et lastekaitsetöötajad hindavad enim teadmisi ja oskusi juriidilistest aspektidest ning enim soovitakse juurde saada teadmisi lepitusest ja lapse vaimse tervisega seonduvatest küsimustest. Käesolevas uurimuses

osalenud lastekaitsetöötajad on TAI poolt korraldatud koolituste korralduslike küsimustega rahul ning enim peetakse oluliseks koolituse toimumise asukohta, ajaressursi oskuslikku kasutamist (sh koolituse lõpu kellaaeg) ja häid jagatavaid materjale.

KASUTATUD ALLIKAD

1. *A Memorandum on Lifelong Learning*. (2000). Commission of the European Communities. Brussels.
2. *Argipäev, väärtused, elu, eetika. Sotsiaalala spetsialisti eetilised juhised. [Arki, arvot, elämä, etiikka. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet]*. (2009/2012). Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia RY. Helsingi. Soome keelest tõlkinud M. Selg. Kasutatud 01.04.2018, <http://www.eswa.ee/publikatsioonid/esta-avaldatud-materjalid>
3. Aruandekataloog S-veeb. (i-a). *Lastekaitsetöötajad kohaliku omavalitsuse üksuses*. Kasutatud 18.04.2019, <https://sveeb.sm.ee/index.php?tid=EkpYdhEsJfu0j777YEahzghLiK0uJdxJkLZKHRYIJ&id2=RUHJx0uKx7Yklx6j7YE>
4. Behringer, F. ja Coles, M. (2003). *The Role of National Qualifications Systems in Promoting Lifelong Learning. OECD Education Working Papers, No 3*. OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/224841854572>
5. D'Cruz, H., Gillingham, P. ja Melendez, S. (2007). Reflexivity, its Meanings and Relevance for Social Work: A Critical Review of the Literature. *The British Journal of Social Work*, 37, 73-90. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcl001>
6. *Eesti elukestva õppe strateegia aastateks 2020*. (2014). Haridus- ja Teadusministeerium. Tallinn.
7. Eesti Sotsiaaltöö Assotsiatsioon. (2012). *Kohalike omavalitsuste sotsiaaltöötajate haridus. Uuringu aruanne*. Tallinn. Kasutatud 30.03.2019, https://www.eswa.ee/wp-content/uploads/2016/11/KOV_STjate_haridus_21.09.12.pdf
8. Eesti Sotsiaaltöö Assotsiatsioon. (2018). *ESTA töö- ja palgatingimuste uuringu kokkuvõte*. Tallinn. Kasutatud 05.05.2019, https://www.eswa.ee/wp-content/uploads/2018/10/Uuringu_kokkuvote_2018_04.10.2018.pdf
9. Eesti Supervisiooni ja Coachingu Ühingu koduleht. (i.a). Kasutatud 09.05.2019, <http://supervisioon.ee/supervisioonist/>
10. *Eesti Täiskasvanute Koolitajate Assotsiatsiooni Andras põhikiri*. (2013). Andras. Kasutatud 27.03.2019, <https://www.andras.ee/sites/default/files/Po%CC%83hikiri%2017.05.2013.pdf>

11. *Euroopa kvalifikatsiooniraamistiku selgitamine elukestva õppe valdkonnas.* (2008). Euroopa Komisjon. Euroopa ühendused. Luxembourg. Kasutatud 23.03.2019, https://ec.europa.eu/ploteus/sites/eac-eqf/files/brochexp_et.pdf
12. *Euroopa Parlamendi ja Nõukogu soovitus Euroopa kvalifikatsiooniraamistiku loomise kohta elukestva õppe valdkonnas.* (2008). Euroopa Liidu Teataja. Kasutatud 20.03.2019, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:32008H0506%2801%29&qid=1400078395956&from=EN>
13. *European qualifications framework (EQF).* (i.a). Kasutatud 01.04.2019, <http://www.cedefop.europa.eu/en/events-and-projects/projects/european-qualifications-framework-eqf>
14. Faure, E., Herrera, F., Kaddoura, A-R., Lopes. H., Petrovsky, A.V., Rahnema, M., Champion Ward, F. (1972). *Learning to be. The world of education today and tomorrow.* UNESCO. Paris.
15. Fook, J. (2015). Reflective practice and critical reflection. J. Lishman (toim), *Handbook for practice learning in social work and social care* (440-454). Jessica Kingsley Publishers.
16. Gagné, R. M., Perkins Driscoll, M. (1992). *Õppimise olemus ja õpetamine.* Tartu. Tartu Ülikool.
17. Hirsjärvi, S., Remes, P. ja Sajavaara, P. (2010). *Uri ja kirjuta.* Tallinn. Medicina.
18. Jarvis, P. (1998). *Täiskasvanuharidus ja pidevõpe.* Teooria ja praktika. Tallinn. SE&JS.
19. Jarvis, P. (2004). *Praktik-uuriija.* Eesti Vabaharidusliit. Trükikoda AS Võru Täht.
20. Jivanjee, P., Pendell, K., Nissen, L., Goodluck, C. (2015). *Lifelong Learning in Social Work: A Qualitative Exploration with Social Work Practitioners, Students, and Field Instructors.* Advances in Social Work. Vol. 16 No. 2 (Fall 2015), 260-275. <https://doi.org/10.18060/18407>
21. Jõers-Türn, K., Leoma, R. (2016). *Tulevikuvaade töajõu- ja oskuste vajadustele: sotsiaaltöö valdkond.* Uuringu terviktekst. Töajõuvajaduse seire- ja prognoosisüsteem OSKA. Sihtasutus Kutsekoda. Kasutatud 09.04.2019, <https://oska.kutsekoda.ee/wp-content/uploads/2016/04/Sotsiaalto OSKA tervik veeb.pdf>
22. Jõgi, L. (2001) *Elukestev õpe – ideest strateegiani, strateegiast kontseptsioonini.* Elukestev õpe Eestis. Artiklite kogumik. Tartu Ülikooli Avatud Ülikool. Tartu Ülikooli Kirjastus.

23. Karm, M. (2007) *Eesti täiskasvanukoolitajate professionaalsuse kujunemise võimalused*. Tallinna Ülikooli Kirjastus.
24. Knowles, M. S., Holton III, E.F. ja Swanson, R.A. (2012). *The adult learner: the definitive classic in adult education and human resource development*. New York: Routledge. 7th ed.
25. Kurzman, P. A. (2016). *Social Work Continuing Education: Current Issues and Future Direction*. Journal of Teaching in Social Work, 332-341.
<https://doi.org/10.1080/08841233.2016.1214041>
26. Kutse andmine. (i.a). Eesti Sotsiaaltöö Assotsiatsiooni kodulehekül. Kasutatud 04.04.2019, <https://www.eswa.ee/kutse-andmine/>
27. Kutseseadus (13.03.2019). *Riigi Teataja I*. Kasutatud 03.04.2019, <https://www.riigiteataja.ee/akt/113032019010>
28. Kvalifikatsiooniraamistik. (i.a). Haridus- ja teadusministeeriumi kodulehekül. Kasutatud 23.03.2019, <https://www.hm.ee/et/tegevused/kvalifikatsioonid/kvalifikatsiooniraamistik>
29. Käpp, E. (2017). Edendame elukestvat õpet. K. Streimann (toim). *Eesti täiskasvanuhariduse 25 aastat*. Eesti Täiskasvanute Koolitajate Assotsiatsioon Andras. Menu Meedia.
30. Kütt, E. (2016). *Sotsiaaltöötajate tööalase toetuse kogemused ja kutse taotlemine*. Magistritöö. Tartu Ülikool.
31. Kütt, K. (2011). *Eesti lastekaitsetöö sisu ja dünaamika aastatel 2001-2010*. Magistritöö. Tallinna Ülikool.
32. Lastekaitseadus. (12.12.2018). *Riigi Teataja I*. Kasutatud 05.04.2019, <https://www.riigiteataja.ee/akt/112122018049?leiaKehtiv>
33. Lastekaitsetöötajate koolitused. (i.a). Tervise Arengu Instituudi kodulehekül. Kasutatud 14.04.2019, <https://www.tai.ee/et/tegevused/koolituskeskus/koolitused/lastekaitsetootajate-koolitused>
34. Lastekaitsetöötajate koolitusvajaduse analüüs. (2015). Tervise Arengu Instituut. Tallinn
35. *Laste ja perede arengukava 2012-2020*. (2011). Sotsiaalministeerium. Tallinn.
36. Lehtsaar-Karma, H. (2017). *Eesti täiskasvanuhariduse 25 aastat*. Eesti Täiskasvanute Koolitajate Assotsiatsioon Andras. Menu Meedia.

37. Leppik, P. (2006). *Õppimine on tõesti huvitav. Õpiprotsessi psühholoogilisest mõtestamisest*. Tartu Ülikooli kirjastus.
38. Lisbon European Council 23 and 24 March 2000. Presidency conclusions. (i.a). Euroopa parlamendi kodulehekül. Kasutatud 23.05.2019, http://www.europarl.europa.eu/summits/lis1_en.htm#top
39. Märja, T. (2000). *Jäljed. Meenutusi täiskasvanuhariduse lähiajaloost Eestis*. Tallinn. SE&JS.
40. Märja, T., Lõhmus, M. ja Jõgi, L. (2003). *Andragoogika. Raamat õppimiseks ja õpetamiseks*. Tallinn. Kirjastus Ilo.
41. Nissen, L., Pendell, K., Jivanjee, P. ja Goodluck, C. (2014). *Lifelong Learning in Social Work Education: A Review of the Literature and Implications for the Future*. Journal of Teaching in Social Work, 384-400. <https://doi.org/10.1080/08841233.2014.936577>
42. Rumvolt, L. (2015). Lastekaitsetöötajate koolitusvajaduse analüüs. *Sotsiaaltöö* (3), 19-22.
43. Saar, H. (2018). Lapsesõbralik lastekaitse – lastekaitsetöötajate vaade. MTÜ Lastekaitse Liit.
44. Saia, K., Sooniste, I. Ja Gornischeff, K. (2018). Milline võiks tulevikus olla Eesti sotsiaaltöö ja sotsiaaltöötaja?. *Sotsiaaltöö. 10. aasta juubeli erinumber*, 31-39.
45. Seletuskiri lastekaitseseaduse eelnõu juurde. Kasutatud 16.03.2019, https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Lapsed_ja_pered/Lapse_oigused_ja_heolu/seletuskiri.pdf
46. Selg, M. (2012). Sotsiaaltöö konteksti kujundavad diskursused. J. Strömpl, M. Selg, M. Linno (toim). *Narratiivne lähenemine sotsiaaltöö uurimuses. Laste väärkohtlemise lood*. Tartu Ülikooli Kirjastus.
47. Selg, M., Velli-Vällik, H. (2015). Abiks sotsiaaltöötajale kutse taotlemisel. *Sotsiaaltöö*, (3), 23-26.
48. Sepp, S.-R. (2018). Sotsiaaltöötaja kutse taotlemisest. *Sotsiaaltöö*, (1), 73-76.
49. Sihtasutus Kutsekoda kodulehekül. (i.a). Kasutatud 05.04.2019, <https://www.kutsekoda.ee/tutvustus-2/>
50. *Sotsiaalala töötaja eetikakoodeks*. (2005). Eesti Sotsiaaltöö Assotsiatsioon. Kasutatud 03.04.2019, <http://www.eswa.ee/organisatsioon/eetikakomitee>

51. Sotsiaalhoolekande seadus. (13.03.2019). *Riigi Teataja I*. Kasutatud 17.04.2019, <https://www.riigiteataja.ee/akt/130122015005?leiaKehtiv>
52. Tamm, T. (2008). *Ametikav ja professionaalsus. Õpik sotsiaaltöö eriala üliõpilastele ja teistele huvilistele*. Tallinn. TLÜ Kirjastus.
53. Tamme, P. (2003). Meetod – koolitustegevust toetav või takistav tegur. H. Ibrus (toim), *Täiskasvanukoolituse tahud: projekti "Learning for sharing" Eesti töörühmas osalenute artiklite kogumik*. Eesti Vabaharidusliit. Trükikoda AS Võru Täht.
54. Tartu Ülikool. Sotsiaalteaduslike rakendusuringute keskus (RAKE). (2012). M. Kauber (toim), *Sotsiaalhoolekande töötajate täienduskoolituse vajadus: uuringu raport*. Tallinna Pedagoogiline Seminar.
55. Topper, K. (2015). *Sotsiaaltöö täienduskoolitused Eestis: sotsiaaltöötajate ja koolitajate kogemused*. Magistritöö. Tartu Ülikool.
56. Trevithick, P. (2012). *Social work skills and knowledge. A practice handbook*. Third Edition. Open University Press.
57. Tutorial Letter 503/3/2015. *Lifelong Learning ABT2611. Department of abet and youth development*. University of South Africa. Pretoria.
58. Täiskasvanute koolituse seadus. (10.06.2015). *Riigi Teataja I*. Kasutatud 07.04.2019, <https://www.riigiteataja.ee/akt/110062015010?leiaKehtiv>
59. Van Ewijk, H. (2016). Hea sotsiaaltöötaja on tark inimene. J. P. Wilken, H.van. Ewijk. *Mõtisklusi sotsiaaltööst*. Ajakirja Sotsiaaltöö artiklite kogumik. Tallinn.
60. Van Ewijk, H. (2007). Kvaliteetne tööhõive ja sotsiaalse kutseala tunnustamine. *Sotsiaaltöö*, (5), 38-46.
61. Van Ewijk, H. (2018). *Complexity and Social Work*. London and New York: Routledge Taylor & Francis Group.
62. Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu Ülikool.

LISA 1

LASTEKAITSETÖÖTAJATE TÄIENDKOOLITUSTE UURIMUS

HEA VASTAJA!

Palun Teil osaleda minu magistritöö uurimuses, mis keskendub Tervise Arengu Instituudi (TAI) korraldatud lastekaitsetöötajate täienduskoolitus(t)el osalemise kogemuste uurimisele.

Minu uurimuse eesmärk on teada saada, milline on lastekaitsetöötajate hinnang oma õpimotivatsioonile, koolitustel käsitletud teemade kasulikkuse ja igapäevases töös rakendamise kohta.

Küsimustik koosneb kahest sisulisest osast: esimene osa keskendub enesetäiendamisele ja elukestvale õppimisele, teine osa puudutab TAI poolt läbi viidud koolitusi ning üldandmete osast.

Ankeet on anonüümne, vastaja isikut ei seostata vastustega. Saadud tulemusi kasutan statistiliselt üldistatud kujul oma magistritöö uurimuses ning analüüsi tulemused edastan TAI'le, et neil oleks võimalik lastekaitsetöötajate täienduskoolitusi korraldada vastavalt osalejate jaoks olulistele teemadele.

Enamik küsimusi on valikvastustega, kus Teil tuleb valida kas üks või mitu Teie arvamusega kõige paremini sobivat vastust, mõnele küsimusele tuleb vastus ise kirjutada. Küsimustik on avatud 14. aprillini. Küsimustikule vastamiseks kulub umbes 35 minutit.

Ette tänades,

Monika Riba

Tartu Ülikooli sotsiaaltöö ja sotsiaalpoliitika magistrant

Küsimuste tekkimisel helistage +372 53 324 050 või kirjutage monika.riba84@gmail.com

I ELUKESTEV ÕPE

1. Kõigepealt soovime teada, kui võrd oluliseks peate enese erialast täiendamist?

Valige üks vastuse variant.

üldse mitte	mitte eriti			
-------------	-------------	--	--	--

oluliseks	oluliseks	oluliseks	väga oluliseks	raske vastata

Palun põhjendage oma vastust

.....

.....

2. Järgnevalt uurime Teie käest Teie õppimise motivatsiooni kohta. Palun hinnake iga väite puhul kuivõrd olulised on need aspektid Teie õppima asumise motivatsioonis.

	üldse mitte oluline 1	mitte eriti oluline 2	oluline 3	väga oluline 4	raske vastata 99
Tahan saada uusi teadmisi	1	2	3	4	99
Soovin teha oma tööd veelgi paremini	1	2	3	4	99
Soovin leida uusi ametialaseid tutvusi	1	2	3	4	99
Soovin leida uusi tutvusi kõrvalerialade esindajate (juristid, sotsiaalpedagoogid, õpetajad jt) hulgast	1	2	3	4	99
See on võimalus enesearenguks	1	2	3	4	99
See on võimalus saada suuremat töötasu	1	2	3	4	99
Soovin omandada tunnistusi	1	2	3	4	99
Soovin saada igapäevatöösse vaheldust	1	2	3	4	99

Soovi korral võite vabas vormis lisada täiendusi

.....

.....

3. Tuginedes Teie kogemustele, soovime teada, millised positiivsed aspektid kaasnevad Teie jaoks õppimisega. Esitame teile terve loetelu väidetest, mis võiksid olla positiivsed õppimisega kaasnevad aspektid, palun hinnake iga väite puhul, kui tihti olete Teie seda kogenud.

	mitte kunagi 1	harva 2	peaaegu alati 3	alati 4	raske vastata 99
Sain uusi teadmisi	1	2	3	4	99
Muutusin iseseisvamaks	1	2	3	4	99
Paranes minu analüüsisioskus	1	2	3	4	99
Olen nüüd enesekindlam	1	2	3	4	99
Oskan nüüd ennast hoida	1	2	3	4	99
Julgen nüüd võtta riske	1	2	3	4	99
Sain uusi praktilisi kogemusi	1	2	3	4	99
Paranes minu juhtimisoskus	1	2	3	4	99
Tutvusin uute inimestega	1	2	3	4	99
Tunnen, et toimus minu eneseareng	1	2	3	4	99

Soovi korral täiendage tabelit vabas vormis

.....

.....

4. Järgnevalt soovime teada, milliseid negatiivsed aspekte on Teie jaoks õppimine kaasa toonud. Esitame teile terve loetelu väidetest, mis võiksid olla negatiivsed õppimisega kaasnevad aspektid, palun hinnake iga väite puhul, kui tihti olete Teie seda kogenud.

	mitte kunagi 1	harva 2	peaaegu alati 3	alati 4	raske vastata 99
Kulutasin liiga palju aega	1	2	3	4	99
Õppimisega seotud kohustused (nt kodused ülesanded) võtsid liiga palju aega	1	2	3	4	99
Õppimine tehti kohustuslikuks (nt juhtkonna poolt suunatud)	1	2	3	4	99
Rahaline väljaminek (transport, majutus jms) oli suur	1	2	3	4	99
Pidin oma töökohustused ümber korraldama	1	2	3	4	99

Soovi korral täiendage tabelit vabas vormis

.....

.....

5. Palun kirjutage oma sõnadega, mis oli viimane uus teadmine ja/või oskus, mille
puhul tundsite, et see aitab teil teha oma igapäevatööd tõhusamalt?

.....

.....

6. Palun kirjeldage, mis teemal Te seoses oma igapäevase tööga viimati kellegi käest
nõu küsisite.

.....

.....

II TAGASISIDE TERVISE ARENGU INSTITUUDI (TAI) KORRALDATUD LASTEKAITSETÖÖTAJATE PÕHI- JA TÄIENDKOOLITUSTELE

7. Millistest alljärgnevatest TAI poolt välja töötatud põhi- ja täienduskoolitusprogrammides olete osa võtnud? Märkige kõik.

	Osalesin sellel koolitusel
Ennetus ja kogukonnatöö	
Lastekaitsetöö õiguslikud alused	
Lapse heaolu, hindamine ja juhtumikorraldus	
Töö lapse ja perega	
Motiveeriv intervjuerimine: algtase	
Huvikaitse kogukonna laste heaks	
Professionaalne kestvus ja tööpingete ennetamine	
Töö uimasteid tarvitava vanemaga	

8. Mis ajendas Teid ülaltoodud koolitus(t)el üldiselt osalema? Palun hinnake kui olulised olid Teile alljärgnevad ajendid koolitus(t)el osalemiseks?

	Mitte üldse oluline 1	Vähe oluline 2	Natuke oluline 3	Väga oluline 4	Raske vastata 99
Sisemine soov	1	2	3	4	99
Kolleeg soovitas	1	2	3	4	99
Juhtkond suunas	1	2	3	4	99
Ülikooli õpingutest on palju aega möödas, tahtsin jälle õppida	1	2	3	4	99
Soov ennast paremini ette valmistada kutse taotlemiseks (LasteKS § 19)	1	2	3	4	99
Soov saada igapäevatööle vaheldust	1	2	3	4	99
Teadmisi jäi mingil teemal vajaka	1	2	3	4	99

Koolituse sisu tundus huvitav ja vajalik	1	2	3	4	99
--	---	---	---	---	----

Muu ajend:

.....

.....

9. Palun hinnake 5 punkti süsteemis (5 tähendab, et sain palju uusi teadmisi ning 1, et ei saanud olulisi uusi teadmisi), kui kasulikud olid alljärgnevad koolitused Teie töö jaoks.

	Ei olnud mingit kasu 1	2	3	4	Oli väga kasulik 5	Raske vastata 99	Ei osalenud nimetatud koolitusel
Ennetus ja kogukonnatöö	1	2	3	4	5	99	
Lastekaitsetöö õiguslikud alused	1	2	3	4	5	99	
Lapse heaolu, hindamine ja juhtumikorraldus	1	2	3	4	5	99	
Töö lapse ja perega	1	2	3	4	5	99	
Motiveeriv intervjuerimine: algtase	1	2	3	4	5	99	
Huvikaitse kogukonna laste heaks	1	2	3	4	5	99	
Professionaalne kestvus ja tööpingete ennetamine	1	2	3	4	5	99	
Töö uimasteid tarvitava vanemaga	1	2	3	4	5	99	

Soovi korral täiendage tabelit vabas vormis

.....

.....

10. Järgnevalt esitame teile loetelu teemadest, mida erinevatel koolitustel on käsitletud.

Palun märkige iga teema puhul, kui palju te koolituselt saadud teadmisi nende kohta igapäevases töös rakendate.

	Ei rakenda üldse 1	2	3	4	Rakendan õpitut palju 5	Raske öelda 99	Seda teemat käsitleval koolitusel ma ei osalenud
Ennetus ja kogukonnatöö							
Kööstöövõrgustiku (kool, lasteaed, politsei, tervishoid, MTÜ-d jm) loomine kogukonnas, seal laste ja perede heaks ettepanekute tegemine kogukonnas	1	2	3	4	5	99	
Laste ja perede heaolu profiili koostamine	1	2	3	4	5	99	
Tõenduspõhiste programmide kasutamine (Imelised Aastad, MDFT vm)	1	2	3	4	5	99	
Lastekaitsetöö õiguslikud alused							
Lapse õiguste tagamine töös	1	2	3	4	5	99	
Otsuste vastuvõtmisel kõigi asjassepuutuvate asjaolude ning muu info väljaselgitamine	1	2	3	4	5	99	
lapse arvamuse ärakuulamine tema vanust ja arengutaset arvestades	1	2	3	4	5	99	
lapse parima huvi osas seisukoha kujundamine	1	2	3	4	5	99	
Lapsele tema arvamuse arvestamata jätmise	1	2	3	4	5	99	

selgitamine, juhul kui tehakse teistsugune otsus							
Isikuandmete kaitse põhimõtted koostööpartnerite ja meediaga suheldes	1	2	3	4	5	99	
Perekonnaseaduse põhimõtted vanema ja lapse vahelise suhte hindamisel ja juhendamisel (vastastikune toetamine, vanemate abistamise kohustus, vanemate kohustus hoolitseda lapse isiku ja vara eest jt)	1	2	3	4	5	99	
Hooldusõiguse piiramine, peatamine ja äravõtmine	1	2	3	4	5	99	
Tsiviilmenetluse põhimõtted (lapsendamine, lapse perest eraldamine, vanema õiguste määramine lapse suhtes ja suhtlemiskorra määramine, lapse ärakuulamine jt)	1	2	3	4	5	99	
Kriminaalmenetluse ja väärteomenetluse põhimõtted	1	2	3	4	5	99	
Põhjendatud arvamuste koostamine kohtule	1	2	3	4	5	99	
KOV kohustuste täitmine eestkostjana (lapse isiku ja vara eest hoolitsemine)	1	2	3	4	5	99	
Lapse heaolu, hindamine ja juhtumikorraldus							
Lapse ja perekonna heaolu hindamise kolmnurga kasutamine igapäevases töös	1	2	3	4	5	99	

Piisavalt hea vanema kontseptsiooni kasutamine lapse ja perekonna heaolu hindamisel	1	2	3	4	5	99	
Juhtumiga seotud dokumentide koostamine, nt STAR-i juhtumiplaan	1	2	3	4	5	99	
Juhtumikorralduse protsessi järgimine abivajavate laste ja perega	1	2	3	4	5	99	
Koostöövõrgustikuga suhtlemine lapse ja pere heaolu hindamisel	1	2	3	4	5	99	
Töö lapse ja perega							
Perekonna arengufaaside ja arenguülesannete arvestamine töös perega	1	2	3	4	5	99	
Genogrammi koostamine ja kasutamine töös perega	1	2	3	4	5	99	
Lapsevanematega kontakti luues lastekaitsetöö ootustest ja väljavaadetest rääkimine, neilt nõusoleku küsimine koostööks	1	2	3	4	5	99	
Vestlustehnikate kasutamine perega kontakti loomisel ja hoidmisel	1	2	3	4	5	99	
Lapsega suheldes lapsekeskse vestluse põhimõtete kasutamine – lapse vajaduste tähelepanemine, tema kuulamine, avatud suhtumine räägitavasse, suhtlusvahendite kasutamine	1	2	3	4	5	99	
Positiivse vanemluse põhimõtete tutvustamine	1	2	3	4	5	99	

vanematele ja/või vanemlusprogrammidesse vanemate suunamine							
Erinevates kriisireaktsiooni faasides sobiva toe pakkumine	1	2	3	4	5	99	
Asendushoolduse vormi valiku põhimõtted, sh lapse identiteedi arvestamine otsuse tegemisel	1	2	3	4	5	99	
Asendushooldusel oleva lapse ja tema päritolupere suhte toetamine	1	2	3	4	5	99	
Huvikaitse kogukonna laste heaks							
Huvikaitse tegevuste planeerimine, et saavutada lahendusi kohalike laste ja perede heaks	1	2	3	4	5	99	
Töö uimasteid tarvitava vanemaga							
Uimastite tarvitajate pere olukorra hindamine ja selle alusel pere toetamise võimalused (metadoonasendusravi, VALIK, SÜTIK jt)	1	2	3	4	5	99	
Professionaalne kestvus ja tööpingete ennetamine							
Oma tugevate ja nõrkade külgede hindamine igapäevatoos	1	2	3	4	5	99	
Põhimõtted, mis aitavad ennetada läbipõlemist (enda tööalase missiooni ja visiooni teadvustamine, tundlikkus aja	1	2	3	4	5	99	

suhtes, vastutuse võtmine, oma ressurside mõistlik kasutamine, uudishimu ja enda seisukohtade ümberhindamine, koostöö ja kollegiaalsus, refleksioon)							
Motiveeriv intervjuueerimine: algtase							
Motiveeriva intervjuueerimise põhitehnikad (PAKK tehnikad)	1	2	3	4	5	99	
Motiveeriva intervjuueerimise tehnikate abil klientide muutusejutu toetamine	1	2	3	4	5	99	

Soovi korral täpsustage

.....

.....

11. Millised barjäärid võivad takistada Teie koolitusel õpitu rakendamist? Märkige kõik, mis Teie jaoks on oluline.

	Kindlasti võib takistada 1	Natuke võib takistada 2	Ei takista üldse 3	Raske vastata 99
Mul ei ole vajalikke oskuseid ja teadmisi	1	2	3	99
Mul ei ole kohustuslik seda teha.	1	2	3	99
Ma ei saa selle rakendamisest lisatasu või tunnustust.	1	2	3	99
Mul pole selget arusaama mida minult oodatakse	1	2	3	99
Mul on teised olulisemad prioriteedid	1	2	3	99
Mul ei ole piisavalt ressursse selle tegemiseks	1	2	3	99
Mul ei ole piisavalt inimesi, kes mind selle	1	2	3	99

tegemisel toetaks				
Muu (palun täpsustage)				
.....				
.....				

12. Mis võiks aidata neid barjääre ületada?

.....

.....

13. Millised korralduslikud küsimused (aeg, koolituse kestvus, asukoht, materjalid jm) toetasid koolitusel õpitava omandamist?

.....

.....

14. Millised korralduslikud küsimused takistasid koolitusel õpitava omandamist?

.....

.....

15. Millistel teemadel vajaksite veel koolitust? Oleme siia koondanud loetelu erinevatest võimalikest teemadest, palun märkige iga puhul, kuivõrd tunnete, et vajaksite selles osas koolitust. Meie poolt sõnastatud variantide järel on teil võimalus vaba tekstina esitada oma teemad.

	Ei vaja sel teemal koolitust	See oleks huvitav, aga mitte hädavajalik minu jaoks	Vajan sel teemal koolitust väga	Raske vastata	Soovi korral täpsustage selle teema sisu
	1	2	3	99	
Lapse heaolu, areng ja vaimne tervis					
Sekkumisviisid töös laste ja peredega					

Lastekaitsetöötaja koostööpartnerid					
Erinevad tõenduspõhised programmid					
Lapse õigused ja huvid					
Laste ja pere heaolu analüüs kohalikul tasandil					
Laps menetluses (kriminaalmenetlus, väärteomenetlus, täitemenetlus jne)					
Hädaohus olev laps. Perest eraldamine					
Seadusandlus (PKS, SHS, LasteKS)					
Hooldusõigus (piiramine, peatamine, äravõtmine)					
Abivajav laps, hädaohus olev laps					
Lapse ja pere heaolu hindamine					
Juhtumikorraldus, juhtumiplaan					
Töö perekonnaga, põhimõtted ja praktiline töö					
Vanemlike oskuste edendamine					
Erivajadused ja nendega toimetulek					
Kuidas suhelda lapsega					
Käitumine erinevates kriisisituatsioonides					

Lepitus erinevate osapoolte vahel					
Asendushoolduse vormi leidmine, selle korraldamine, nõuded					
Lastekaitsetöötaja läbipõlemine					
Dokumentatsioon ja töö juriidiline pool (sh nt lapse esindamine kohtus)					
Sõltuvusprobleemid (abi võimalused)					
Lapse enesevigastamine, kuidas seda ära tunda ning kuidas last aidata					
Väärkoheldud laps					
Laste seksuaalkasvatus					
Perevägivald					
Suhtlemine meediaga					

Siia saate ise kirjutada täpsemalt, millistel teemadel vajaksite veel koolitust

.....

.....

III ÜLDANDMED

16. Teie sugu ja vanus

	Vanus
Mees	
Naine	

17. Teie haridus. Palun täpsustage mis aastal ja mis eriala/õppekava Te lõpetanud olete.

	Lõpetamise aasta ja eriala/õppekava
--	-------------------------------------

Põhiharidus	
Keskharidus	
Kesk-eri	
Bakalaureus/rakenduskõrgharidus	
Magister	
Doktor	

18. Teie praegune töökoht

Omaavalitsus	
Sotsiaalkindlustusamet	
Muu (palun täpsustage)	

19. Teie praegune amet

Sotsiaaltöötaja	
Lastekaitsetöötaja	
Lastekaitsetööd tegev sotsiaaltöötaja	
Muu (palun täpsustage)	

20. Kui kaua olete praeguses ametis töötanud?

alla 1. aasta	
1-5 aastat	
6-10 aastat	
11-15 aastat	
16-20 aastat	
21-25 aastat	
enam kui 25 aastat	

21. Kas omate sotsiaaltöötaja kutsetunnistust?

- Jah, oman sotsiaaltöötaja 6. taseme kutsetunnistust
- Jah, oman sotsiaaltöötaja 7. taseme kutsetunnistust
- Ei, mul ei ole sotsiaaltöötaja kutsetunnistust
- Kutsetunnistuse taotlemine on hetkel pooleli

22. Kui vastasite eelmisele küsimusele “JAH, oman kutsetunnistust”, palun täpsustage mis teemale olete spetsialiseerunud.

.....

23. Kui te ei oma sotsiaaltöötaja kutsetunnistust, siis kas olete mõelnud seda taotleda?
Palun põhjendage oma vastust.

.....

.....

AITÄH ☺

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Monika Riba

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose **“Lastekaitsetöötajate arvamused Tervise Arengu Instituudi korraldatud täienduskoolitusest”**, mille juhendaja on Merle Linno, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Monika Riba

24.05.2019